

3/21937

245

ГОДИШНИКЪ

РА629

НА

ВАРНЕНСКАТА ДЪРЖАВНА ДЪВИЧЕСКА ГИМНАЗИЯ
„МАРИЯ-ЛУИЗА“

ЗА

УЧЕБНАТА 1908—1909 ГОДИНА.

(отъ основаването 26 г.).

ИЗДАНИЕ НА ДИРЕКЦИЯТА.

ПЕЧАТНИЦА „З О Р А“ — ВАРНА.
1909.

245x165

ИНВ. 21937
ОТД. 3

373

ГОДИШНИКЪ

PA629

НА

ВАРНЕНСКАТА ДЪРЖАВНА ДЪВЧИЧЕСКА ГИМНАЗИЯ
„МАРИЯ-ЛУИЗА“

21937 57

ЗА

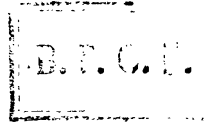
УЧЕБНАТА 1908—1909 ГОДИНА.

(отъ основаването 26 г.)

ИЗДАНИЕ НА ДИРЕКЦИЯТА.

ПЕЧАТНИЦА „ЗОРА“ — ВАРНА.
1909.

Неофициаленъ отдѣлъ.

Силна личность като идеалъ на възпитанието.

I.

Не зная какъ и защо, но азъ непосредствено чувствувамъ величието на човѣка, проявената отъ него прѣзъ вѣкове сила въ борбата за животъ, сегашната му мощъ. Азъ го схващамъ, нѣкакъ, по интуиция, той, *човѣкътъ*, отъ когото и за когото е всичко. Неговиятъ непрѣстаненъ устремъ да върви, да бѣга постоянно напредъ, вѣчнитѣ му усилия да се издига стъпка по стъпка нагорѣ, по етапитѣ на културата, да лети отъ завоевание на завоевание, неговата непрѣкъсната борба и творчеството му, като резултатъ на тая борба, всичко това подига, възвеличава човѣка и го прави господаръ, господаръ на природата и себе.

Излѣзълъ отъ животинското си състояние, човѣкътъ бавно и полека, прѣзъ вѣкове и хилядилѣтия се е съвършенствувалъ, изострялъ е способноститѣ си, полиралъ е характера си, калявалъ е волята си. Съ появата на човѣка еволюцията въ областта на органичния миръ се завършва и оттогава се захваща новъ, по-висшъ родъ еволюция, — еволюцията на обществото, или човѣшкия прогресъ. И както, по думитѣ на американския професоръ Йосифъ Ле Конте, най-висшата задача и истинско назначение на еволюцията въ органичната областъ бѣше да създаде човѣка, така и истинското значение и висша задача на обществото и социалния прогресъ съ заключава въ създаването на *идеаленъ човѣкъ*. Ако идеалътъ на биологичната еволюция е билъ да роди най-съвършеното си творение, човѣка, идеалътъ на социалното развитие трѣбва да бжде да прѣобразува това животно човѣкъ въ *човѣкъ*, като развие у него човѣшки способности, *човѣчностъ*. Като се издига надъ другитѣ, надъ околния свѣтъ, надъ околната срѣда, човѣкътъ трѣбва да се издигне и въ собственото си самосъзнание, да нарастне прѣдъ собствениитѣ си очи дотамъ, че върхъ олтаря на своя душевенъ миръ

да издигне единъ-единичкъ кумиръ — собственото си „азъ“. Това е най-висшето самоопредѣление, до което човѣкътъ въ духовното си развитие би могълъ да се издигне.

Човѣкътъ на миналото, па дори и човѣкътъ на настоящето, — това е човѣкътъ, въ душевното развитие на който се забѣлѣзва единъ характеренъ процесъ — обективизиране на съзнанието. Своитѣ прѣдстави, мислитѣ си, па даже и чувствата си той е обективиралъ, изнасялъ ги е вънъ отъ себе, оформялъ ги е въ стройни, величави, страшни образи, за да имъ се кланя, за да ги боготвори. Прѣлъ величието и мощта на образитѣ, що самъ човѣкътъ е създалъ чрѣзъ несъзнателенъ процесъ на психична обективизация, творецътъ е издребнѣлъ, станалъ е нищоженъ, дотолкова нищоженъ, че е захваналъ да се моли на собственитѣ си творения. Ала не само прѣлъ творенията на собствената си култура човѣкъ е издребнѣлъ, той се е загубилъ и прѣлъ материалнитѣ си творения. Вѣроятнo вие сте посѣщавали нѣкоя фабрика, нали? Е, добръ, първото нѣщо, което поражява вниманието ви тукъ, сж машинитѣ, които непрѣстанно почти се движатъ, а не човѣцитѣ, които седатъ задъ тѣхъ. Да, машината тукъ е всичко, човѣкътъ е нейнъ придаткъ, творението е на лице, творецътъ се губи.

И не е чудно, ако дори и между видни съврѣмenni педагози се поражда мисълта за протестъ противъ това потисване, това обезличаване на човѣка. И нѣма да има нищо необяснимо, ако въ скоро врѣме бждемъ свидѣтели на ново движение за правата и атрибутитѣ на човѣка като личностъ, като индивидъ. Индивидуализмътъ не е ново явление. Поклоници на човѣшката личностъ е имало всѣкога, има ги и днесъ. Изобщо, въ еволюцията на възгледитѣ върху човѣка, негова произходъ и социално прѣдназначение сжществуватъ двѣ мнѣния, досѣжно отношенията на индивида къмъ обществото. Едното мнѣние дава прѣдимство на социалнитѣ интереси прѣлъ личнитѣ, прѣнася въ жертва послѣднитѣ на първитѣ и на отдѣлния човѣкъ отдава значение дотолкова, доколкото той се явява като членъ на общественния организъмъ. Вториятъ възгледъ, така наречениятъ изключителенъ индивидуализъмъ, пада въ противоположна крайностъ. Той възвеличава до безконечностъ значението на личността, значението на безсмъртната човѣшка душа, като умалява съотвѣтно значението на обществото, като учрѣждение земно, врѣменно. Не трѣбва да се забравя, че наредъ съ тоя идеаленъ индивидуализъмъ, който дължи произхода си на християнството, сжествува и другъ,

— егоистиченъ, материяленъ, който мисли, че обществото съществува изключително за личността и за нейнитѣ прищевки. По тоя начинъ той се явява обществено зло и, като противовѣсъ нему, сега е на лице нова тенденция, — да се върнатъ пакъ къмъ първата, т. е. къмъ социалната крайностъ. При наличността на тия два крайно противоположни възгледа, въ основата на които има известна доза отъ истина, задачата на свъръмената социална философия сж да примири тия възгледи. И ето заражда се идеята за така наречената *силна личностъ*, далеченъ отгласъ на която е идеята за свръхчовѣка на Нитише, тоя новъ аристократъ, който съзнавайки привилегиитѣ си, не иска да забрави и длъжноститѣ си къмъ обществото.

Нашата проповѣдь за индивидуализмъ не е реакционно учение. Нашата силна личностъ, горда, че съзнава силата си, не е личностъ, която знае само себе, живѣе за себе и прѣзира обществото. Новиятъ аристократъ не е аристократъ отъ калъпа на сръдновековнитѣ дворяни, затворени само въ привилегиитѣ си. Напротивъ, нему сж възложени велики задачи, — да поведе отново маситѣ къмъ велики цѣли. Новитѣ силни личности сж създадени за обществото, ще живѣятъ само за него, защото само тѣ сж въ състояние да го поведатъ изъ нови пѣтища, къмъ нови завоевания. Въ новата свободна и силна личностъ, както казва Коганъ, се сливатъ идеалитѣ на първобитния аристократизмъ, когато вождѣтъ на дивата орда е нѣмалъ юзди за своитѣ желания съ исканията на демократичния вѣкъ, когато видната личностъ се вика да служи на масата. Защото, по думитѣ на Нитише, въ тоя демократиченъ вѣкъ нѣма пастиръ, останало е само стадото. Най-послѣ, не бива да се забравя, че висшитѣ способности на духа и най-добритѣ съкровища, достъпни на човѣка, личността получава отъ обществото, отъ човѣчеството. Ето защо личността, безъ да губи индивидуалността си, трѣбва да се слѣе съ човѣчеството въ едно хармонично цѣло. Защото, да се откажешъ отъ такова сливане, да не виждашъ, че въ него лежи основното условие на човѣшкото съществуване, основниятъ законъ на човѣшкия животъ, то значи не само да проявишъ неблагодарностъ къмъ обществото за полученото отъ него добро, не само да се отречешъ отъ всички материални и духовни блага, които ни дава човѣчеството, но и да се откажешъ отъ разума и произтичащата отъ него свобода, да се отречешъ да бъдешъ човѣкъ.

Новиятъ индивидуализмъ е рожба на XIX вѣкъ.

Безпримѣрниятъ ръстъ на знанието въ XIX вѣкъ не е нѣщо съвършено ново, то е само развой на онова, що бѣше наложено още въ миналото. Деветнадесетия вѣкъ направи само разкошно да се разцвѣтатъ ония растения, сѣмената на които бѣха хвърлени въ почвата много по-рано. XIX вѣкъ, по думитѣ на американския професоръ Сполдингъ, бѣ епоха, когато човѣкътъ успѣ по-пълно да се самосъзнае, епоха, кога по-бързо се развиха и разпространиха силитѣ, които създадоха най-благоприятни условия да се прояви вродената у човѣка страсть къмъ свобода и знание. Хората съзнаха, че имъ е възможно да приложатъ силитѣ, които иматъ. Въ областта на техниката тѣ изнамѣриха цѣлъ редъ приспособи, които увеличиха безконечно властта имъ надъ природата. Съ непобѣдима енергия човѣшкиятъ умъ се устреми да познае вселената. Нищо не можѣ да избѣгне отъ любознателността му. Той измѣри бързината на свѣтлината, прѣтегли слънцето и опрѣдѣли съставляващитѣ го елементи; той дешифрира историята на земята и посочи нейния развой отъ мъгляво петно до сегашното ѣ състояние; той установи непоколебимо теорията на органичното развитие, теорията за съхранението на енергията и единството въ природата. XIX вѣкъ бѣ вѣка, кога самодѣйността се пробуждаше вече не у отдѣлни умове, а у цѣли народи. Удивителнитѣ успѣхи въ областта на знанието и изкуството, въ властта надъ силитѣ на природата разшириха умственитѣ хоризонти и очакванията на човѣчеството, накараха го да вѣрва въ себе и въ туй, че достигнатото е само слаба гаранция за онова, що може да бѣде направено, ако маситѣ получатъ дѣйствителна възможность да осъществятъ стремѣжитѣ си къмъ свобода и истина.

Характерна особеность на XIX вѣкъ пѣкъ въ всички отрасли на човѣшката дѣйность Хедли, другъ американски професоръ и педагогъ, вижда въ издигането на пръвъ планъ правата и силитѣ на индивида. Ние видѣхме, казва той, какъ порастна свободата на личността въ политиката и економиката, ние бѣхме свидѣтели на развой на индивидуалнитѣ методи въ науката и изкуството. Въ най-различни сфери на човѣшката дѣйность ние се старяхме да дадемъ на всѣки човѣкъ възможность да си добива по собственъ пѣтъ щастие и успѣхъ тѣй, както той ги разбира. Неизбѣжно, разбира се, сѣщата тая тенденция трѣбваше да се отрази и върху идеалитѣ и методитѣ на възпитанието. Тогава, когато въ миналитѣ столѣтия гледаха да установятъ типове на характеръ, на мисль и поведение и да поведатъ

всѣко момче и момиче подѣ установения типѣ, ние искаме да видимѣ дѣйствиелни момчета и момичета, дѣйствиелни мъже и жени и да ги развиваме не по шаблонѣ, а съгласно тѣхнитѣ специални дарби. По тоя основенѣ принципѣ върху теорията на възпитанието сѣ съгласни всички психолози, макарѣ и методитѣ имѣ да сѣ тѣй противоположни, като методитѣ на Фребеля, отѣ една страна, и Спенсера, отѣ друга. Ние всички захванахме да виждаме цѣлѣта на възпитанието въ развитието на индивида. Школата на миналото се грижеше само за общото теоретично развитие на питомцитѣ си, създаваше само потрѣбители на усвояваемитѣ знания, безѣ да ги привикне на собствени изслѣждания; сегашнитѣ школи, Хедли говори за американскитѣ школи, създаватѣ не само потрѣбители, а и производители, приучаватѣ питомцитѣ си сами да се добиратѣ до желания резултатѣ, научаватѣ ги да прокарватѣ нови пѣтица, а не се ограничаватѣ съ шаблона, осветенѣ отѣ традицията.

Днешната нова школа се отличава отѣ старата и по това още, че тя държи смѣтка за индивидуалнитѣ особености на възпитаемитѣ и нагласява възпитателскитѣ си похвати съответнѣно тия особености. Пълното развитие на индивидуалнитѣ сили е нѣщо прѣвъзходно. Скъверно е, обаче, ако ведно съ това си позволимѣ да помислимѣ, че личния успѣхъ и личното щастие сѣ крайната цѣлѣ на работата на индивида. Ето защо, безѣ да умаляваме великото значение на свободата на възпитанието и развитието, безѣ да посѣгаме на тая свобода, ще трѣбва да обърнемѣ внимание да се развиятѣ и такива идеи и методи, да се възпитатѣ и такива привички и емоции, които сѣ особено важни за благополучието на цѣлото, за благо на цѣлото човѣшко общество.

II.

Знае се, какво въ основата на развитието, както на отдѣлната личностѣ, така и на обществото, лежи прогресѣтѣ, съвършенството. Въ биологията и социологията има единѣн общѣ законѣ: и тукѣ и тамѣ индивидѣтѣ, за да уцѣлѣе, трѣбва да се уствѣршенствува и приспособи къмѣ нарастналитѣ нужди на живота, къмѣ промѣнната се срѣда. Всѣки индивидѣ трѣбва чрѣзѣ своя работа да създаде нѣщо, да допринесе нѣщо за обществения развой, да плати своята данѣ на прогреса, — това е житейското му прѣдназначение, историчната му мисия. А това може да стори само съзнателна, дѣйна личностѣ, на която образованието е посочило пѣтя на прогреса, на

която просвѣтата е дала критична мисъл да вижда тоя път, на която възпитанието е дало воля да върви съ твърди стъпки по него. На човѣка е присища творбата; той живѣе и ще живѣе съ едно условие: да твори. Човѣшката дѣйност е факторъ, който мѣни за послѣдващите поколения условията за съществуване. Човѣкътъ, неговата постъпка, дѣйността му се явяватъ начало и край въ историчния процесъ на човѣшкото развитие. Като е постоянно творилъ, човѣкъ е създалъ това богатство огъ учрѣждения, институции, органи, които го ограждатъ които съставятъ неговото културно богатство, срѣдата, която обуславя по-нататъшната му дѣйност.

Да, човѣкътъ чрѣзъ дѣйността си прави историята, тласка процеса на общественото развитие. И затова, на свѣта, на обществото днесъ трѣбватъ дѣйни личности, хора съ енергия, съ воля, прѣдприемчиви, устойчиви, твърди, защото само такива личности могатъ да носятъ културата на рѣцѣтъ си, да тласкатъ историята, да коватъ бждещето на страната. Отъ такива хора се чувствува нужда вредъ, въ всички области на живота, тѣхъ цѣнятъ високо напредналитъ народи, отъ тѣхъ иматъ още по-голяма нужда млади народи, като нашия, които тепърва има да творятъ историята си. Намъ трѣбватъ не истърсаци, които тормозятъ историята, а хора дѣйни, енергични. Ние нѣмаме нужда отъ хора, като Чеховия „человѣкъ въ футлярѣ,“ — хора въ кутийки, на които и въ кутийкитѣ е широко, или като „Ивановъ,“ които да не знаятъ, отдѣ сж тѣ, що сж тѣ, безволни, мекушави, леки. Намъ не трѣбватъ хамлетовци, които резонерствуватъ, за да оправдаятъ нерѣшителността си, намъ трѣбватъ брандовци, които да ни поведатъ изъ нови пътища, високо, високо къмъ небето. И такива хора, такива великани сж особено много нужни въ прѣходни епохи, като тая, що прѣживяваме.

Не зная, дали добръ се схваща, но законъ е вече, кога една епоха се ломи и се мчи да се излѣе въ друга, атмосферата, нѣкакъ, става душна, хората — неспокойни. Недоволни отъ сегашното, което умира, тѣ не знаятъ какво ще бжде бждещето. Една тъмна неопредѣленостъ, която ги души, която ги мори. И отвѣждатъ се тогава несрѣтници, изгубили почва подъ краката си, които се скитатъ, които бездѣйствуватъ и се мжчатъ въ философски разсждения да се утѣшатъ, че другояче не може да бжде; хора безъ насока въ живота, безъ път, безъ идеали, безъ догма, както много добръ ги е обрисувалъ Сенкиевичъ въ „Безъ догмата.“ Погледнете героитѣ на Чехова, тия безпочвеници, които тъй мжно живѣятъ. Спомнете си нѣ-

кои отъ героитѣ на Горки, и вне ще кажете, че съмъ правъ. Това сж люди, откъснати отъ живота, прѣди да сж успѣли да си създадатъ новъ. Прѣдъ тѣхъ е неизвѣстността, която ги мори. Нѣщо имъ тежи на душата, нѣщо ги прѣтиска и напъва, гърдитъ имъ се подигатъ, тѣ дишатъ тежко и дълбоко, свиватъ юмруци, закаятъ се, искатъ да кажатъ нѣщо и не могатъ: гласътъ имъ сѣкашъ потъва въ бездѣнната пропастъ на гърдитъ имъ, дѣто клокочи цѣлъ вулканъ отъ негодувание и протестъ противъ мизерното настояще и неизвѣстното бждеще. Който знае да чете символизъма, той схваща много добрѣ, що има тамъ, въ ония измѣчени гърди, той чете лесно, що има задъ тия постърнали, повѣхнали лица, той разбира тия нещастни „хорица.“ Да би могли да говорятъ, тѣ би изказали високо протеста си противъ неправдитѣ въ свѣта, противъ непоносимия и несправедливъ животъ. Уви, тѣ само пѣшкатъ и свиватъ юмруци, и пращатъ закани на себе, на свѣта, на хората му, на неправдитѣ му. Така сж обрисувани тѣ въ литературата, а литературата, както се знае, е изразъ на живота.

Въ прѣломни епохи се чувствува най-усѣтно нужда отъ силни личности, отъ велики умове, които да схванатъ положението, да отгатнатъ бждещето и да поведатъ човѣчеството изъ нови пѣтища. Единъ Буда, единъ Христосъ, единъ Лютеръ, единъ Марксъ могатъ да станатъ гении, кумири, а нѣкои могатъ, както се знае, да бждатъ възвисени до пиедестала на неземното. Тѣ и много други прѣзъ трудни врѣмена сж спасявали човѣчеството само за това, че сж му казвали, на кждѣ да трѣгне. Още единъ литературенъ примѣръ, за да илюстрираме по-добрѣ казаното. Въ драмата на Зудермана „Иоанъ Прѣлтеча“ е нарисувана символистично картина на прѣломъ между двѣ епохи. Тия епохи си иматъ своитѣ прѣдставители, — Иоанъ за загиващата, Исусъ за раждащата се. Въ пролога на драмата е нарисувана старата епоха съ нейното мрачно настроение, нейната мжка, нейната неизвѣстность. Иоанъ проповѣдва, той е събралъ ученици около си и иска да ги води, ала на кждѣ, и той самъ не знае. И ученицитѣ му, прѣгърбени, съ повѣхнали лица, съ блуждаещи очи, несамоувѣрено поглеждатъ учителя си и искатъ да имъ каже нѣщо. „Рави, учителю, кажи ни що да правимъ!“ Учителтъ мълчи. „Рави, учителю, кажи ни, що да правимъ!“ Горкитѣ, тѣ не знаятъ, що да правятъ, животътъ имъ е дотегналъ вече, тѣ сж недоволни отъ него, тѣ сж готови да възстанатъ противъ него, а Иоанъ ги води изъ пустинята и ги кара да резонерствуватъ. Хора,

готови на революция, сж отведени въ пустинята и прѣвѣрнати въ отшелници, а отшелничеството е най-безобидния протестъ противъ похабения животъ, нарисуванъ така добръ въ палата на Ирода, дѣто Иродиада и Саломея, майка и дъщеря, се надпрѣварятъ въ сластолюбие. На едното мѣсто мизерията е глухото недоволство, на другото — разкошътъ, безгрижността и сластта. Двата обществени лагера сж ясно очертани и разграничени, борбата е въ навечерието си, онеправданата, потисната страна трѣбва да я захване, а тя нѣма още Евангелие, нѣма ржководно знаме. Явява се Исусъ и възвѣстява на свѣта спасителното начало: „Любите другъ друга!“ Бѣднитѣ инстинктивно схващатъ дълбокия смисълъ на това начало и тичатъ при автора му. Ученицитѣ на Иоана, зачули новата проповѣдь, напуцатъ учителя си и бѣгатъ при Исуса. Тѣ нищо не казватъ, тѣ само си взематъ сбогомъ съ стария учителъ и тичатъ при новия, гонени, може би, отъ инстинкта за самосъхранението. Никога, мене поне е неизвѣстно това, символизъмътъ не е говорилъ така ясно, както въ бѣгството на Иоановитѣ ученици, никога така мълкомъ не е било обрисувано загиването на една епоха и раждането на друга; никога не е била прѣдставяна така нагледно слабостта и силата на двѣ личности, рожби на двѣ съседни, но силно различаващи се епохи.

И така, намъ трѣбва силна личность и възпитанието трѣбва да ни я даде, или пъкъ, доколкото е възможно при сегашнитѣ условия, да допринесе нѣщо за създаването ѝ. Намъ трѣбва силна личность, не за интереситѣ на самата личность, — тя сама по себе е осигурена, нейната сила я осигурява, а за интереситѣ на онова цѣло, отъ което тя прави частъ, за интереситѣ на обществото. Извѣстно е, колко високо днесъ се изтѣкватъ принципитѣ на така нарѣченото обществено възпитание. Достатъчно е да напомня само за най-новитѣ трудове по тоя въпросъ на Дженксъ и Овенъ въ Америка, Делвайлъ и Дегиляжъ въ Франция, за да се види, какво значение отдаватъ на тоя въпросъ. Педагогиката на XX вѣкъ въ отлика на педагогиката на XIX-й не можеше да не държи смѣтка за общественитѣ настроения на вѣка и да не трѣгне подиръ промѣнитѣ, които ставатъ и има да станатъ въ общественитѣ отношения. Стжпила на тоя пжтъ, тя трѣбваше да се обърне къмъ принципитѣ на сътрудничеството, солидарността и общественя моралъ и да нагоди възпитанието си тъкмо въ тоя духъ. Наистина ново течение вече въ педагогиката е захванато. На чело на това

течение седятъ Америка, Германия, Франция и отчасти Англия. И по думитѣ на най-възторжения пионеръ на новото възпитание, Леонъ Буржоа, „социалната проблема е въ крайна смѣтка проблема на възпитанието, т. е. проблема педагогична“. Колкото и силно да е казано това, не можемъ да не признаемъ, че въ него има значителна частъ истина. Възъ основа на всичко това, ние виждаме какъ у сегашното общество се заражда все по-голѣмъ интересъ къмъ дѣлото на възпитанието, какъ се изтъква вече нуждата дори и отъ възпитание на възпитателитѣ и какъ и въ самата школа вече полека-лека се слага възгледа, какво личността на възпитателя не е единичия факторъ, съ който само се въздѣйствува на възпитаемитѣ, а цѣлата школна атмосфера и не само тя, но и срѣдата, изобщо, която е най-могъщъ възпитателенъ факторъ. А срѣдата, — това е сѣмейството, училището, обществото, които заобикалятъ човѣка отъ люлката до гроба. Сѣмейната, училищна и обществена срѣда удрятъ неизгладимъ печатъ дори на най-силнитѣ и независими натури. Характерътъ на тия три вида срѣда, обстоятелството, дали досѣжно влиянието си тѣ сж съгласни, или противорѣчиви единъ на други, опрѣдѣлятъ най-накрай цѣлия ходъ на възпитанието. Ще говоря само за училищната срѣда, за училището, за неговото влияние, както и върху това, какво може да допринесе то за въпроса, който ни интересува.

И на друго мѣсто съмъ казвалъ, ще го повтора и тука: веднажъ личността се възпитава за цѣлото, тя трѣбва да има свой здравъ животъ, хармониранъ съ интереситѣ на цѣлото. Личността, по думитѣ на Хартвига, трѣбва сжщо да прѣдставява сила, да бжде активна: само при такова условие печели цѣлото. Само онова общество е здраво и силно, което се състои не отъ потиснати отъ нужда, инертни и безжизнени особи, а отъ лица, съумѣли да развиятъ всичкитѣ си способности и склонности, отъ лица енергични, прѣдприемчиви, силно чувстващи, разумно мислещи и бодро работещи. Не трѣбва да се забравя, че най-важнитѣ индивидуални черти, които врѣдятъ на общественото благо, сж умствената и нравствената инертностъ и егоизмътъ. Ето защо, за да избѣгне послѣднитѣ отрицателни и врѣдни качества и да отгледа първитѣ, учебно-възпитателното дѣло, покрай другото, трѣбва да развие у питомцитѣ си три нѣща: *идеализмъ, самодѣйностъ и сътрудничество*.

1.

Идеализмътъ, безспорно, е една отъ основитѣ на народния животъ, една отъ подпоритѣ на обществото; той е истинско народно достоинство и създава народната мощъ и благополучие. Колкото повече идеализмътъ има у единъ народъ, толкова повече неговото бъдеще е осигурено. Идеалитѣ сж стимулитѣ, които вдъхаватъ вѣра у човѣка, въодушевяватъ го за безкористна дѣйностъ и го водятъ хвъркато напредъ. Идеалитѣ сж ръководно знаме въ борбата за право и свобода, въ борбата за свѣтло бъдеще. Великитѣ дѣла, историята поне сочи това, сж творба на възторжени, идеални борци, които сж жертвували себе за тържеството на идеитѣ си. Идеализмътъ ражда самопожертвуванието, а чрезъ самопожертвуванието сж били извоювани почти всички културни и обществени блага. Безъ да ходимъ далечъ, ние ще напомнимъ за идеализма, който въодушевяваше нашитѣ безкористни дѣйци отъ доосвободителната епоха; той е, който създаде нашето, сравнително бързо, възраждане като народъ.

Младежта по самата си сжщностъ е идеалистично настроена. Тя е, съ рѣдки изключения пламенна, буйна, довѣрчива, винаги склонна къмъ идейни подвизи. Изобщо въ нея има богатъ запасъ отъ скритъ идеализмъ, готовъ слѣдъ врѣме да се прояви и да послужи за обществено добро. И тоя богатъ идеализмъ, готовъ на безкористни дѣла, трѣбва не да се гони и прѣслѣдва, както обикновено се прави, а трѣбва да се подхраня, пази и развива, за да може единъ день, кога тоя младежъ стѣпи въ живота, да бжде употребенъ за обществена полза. И тъкмо въ това отношение съврѣмнената школа нищо не прави, или прави всичко, за да убие и оная искра отъ идеализмъ, съ който дѣцата идватъ въ нея. Безъ да говоря за безмисленитѣ гонения, на които доскоро бѣха подхвърлени по-идейнитѣ, по-живитѣ, по-способнитѣ ученици, безъ да се спирамъ върху съ нищо необоснованитѣ подигравки съ младежкитѣ идеи и пориви, ще се спра само на господстващата въ нашитѣ общеобразователни училища атмосфера на недовѣрие къмъ възпитаницитѣ, системата на бѣлѣжкитѣ, тая безмислена оцѣнка каквината на една работа съ цифри, както и оная система на дисциплинарни мѣрки, които тровятъ душата на младежкитѣ, убиватъ вѣрата имъ въ доброто и спасително начало и готвятъ почва на недовѣрие и лицемерие, — тия антиподи на идеализма.

Всѣко етическо възпитание, по думитѣ на Хартвига, трѣбва да почива върху вѣрата на възпитателя въ способноститѣ на дѣте-

то, върху вѣрата въ това, че то може да успѣе. Всѣко етическо възпитание трѣбва да се стреми да вдѣхне у възпитаницитѣ довѣрие въ себе, да ги направи да вѣрватъ въ собственитѣ си нравствени сили. Дори и ако запасѣтъ отъ идеализмъ, донесенъ отъ дѣтето въ училището, е съвсѣмъ малкъ, все пакъ дѣлото на възпитанието трѣбва не да захване да се съмнѣва, че е възможно да се излѣзе на по-добъръ край, а да захване да възбужда у дѣтето вѣра въ нравственитѣ си сили, въ искрата Божия, както се казва, която ще му помогне да окрѣсне и да развие най-добритѣ си стремежи. Въ нашето училище, като че ли работата седи съвсѣмъ другояче. Въ способноститѣ на дѣцата се съмняватъ, наклонни сж да мислятъ, че дѣтската природа е повече лоша, на самитѣ дѣца не вѣрватъ, не имъ вѣрватъ дори въ такива обикновени случаи, каквито сж напри-мѣръ, случаитѣ съ извиняване на отсъствията. Изобщо, прави се всичко, щото между възпитатели и възпитаеми да се убие вѣрата и издигне недовѣрието. Вмѣсто мили, бащински, довѣрчиви отношения, една атмосфера на отчужденостъ, на неприязнь. Едно дѣте, дошло въ училище не да се учи да лъже, а да дири истината и е казва винаги открито, безъ страхъ, безъ стѣснение, се научава да лъже само затова, че въ него нѣматъ довѣрие. Това недовѣрчиво отношение на срѣдната школа къмъ дѣцата, колкото антипедагогично да е, съществува, то е фактъ, фактъ, дълбоко прискърбенъ, защото първото нѣщо, което дѣтето срѣща въ школата, е недовѣрието и подозрѣнието. Кога се обръщатъ къмъ него, обръщатъ се повече съ думитѣ: „ти *нима* да станешъ човѣкъ!“, вмѣсто съ думитѣ: „ти *трѣбва* да станешъ човѣкъ!“ Всѣко дѣте е човѣкъ, то донася човѣка въ училището и послѣдното съ своята прибързана присяда, съ своето недовѣрие убива тоя човѣкъ, прѣди да е успѣло да го познае. И това недовѣрие е толкова по-оскърбително, че дѣтето съ нищо още не е могло да го прѣдизвика и защото въ тия първи моменти отъ дѣтския животъ въ училището се полагатъ основитѣ на отношенията между дѣтето и училището.

Тая недовѣрлива атмосфера на отношения, прѣнесена, вѣроятно, отъвнѣ въ училището, е успѣла да се развие и да обхване доста страни отъ училищния животъ. Вземете, наприимѣръ, дежурството прѣзъ врѣме на класни упражнения, спомнете си за почти стражарското дежурство прѣзъ врѣме на писмения зрѣлостенъ изпитъ, асистенството при разнитѣ изпити, и вие ще видите, колко дълбоки корени е пустнало това недовѣрие, колко далечъ е отишло то, че

е накарало школата да не вѣрва на питомцитѣ си, дори и въ надвечерието, кога се прощава вече съ тѣхъ. И това нѣщо, ако не друго, показва най-малко, че школата, особено съ дежурството на писмениа зрѣлостенъ изпитъ, сама си подписва присжда за несѣстоителностъ: съ него тя показва безсилието си, своето неумѣние да възпита нравствено здрави, откровени и честни люди, че тя толкова години не е успѣла да възпита у питомцитѣ си правила за елементарна честъ и добра нравственостъ. Нека не се забравя, че у юноша, който толкова години подъ редъ е билъ подозиранъ, идеализмътъ захваща да заглѣхва и да се смѣнява съ скептицизмъ, съ недовѣрие както къмъ себе, така и къмъ другитѣ. Изгубилъ вѣра въ силитѣ си, той става инертенъ, мекушавъ, безжизненъ и стѣпилъ такъвъ въ живота, той захваща да се тѣркаля изъ него, както се тѣркаля всѣки обикновенъ простакъ. Подозиранъ често, той захваща самъ да подозира чистотата на людскитѣ подбуждения и да вижда въ всѣка работа прѣди всичко лошата страна.

Тази система на недовѣрие къмъ дѣтето, къмъ неговото желание да работи и се учи, лежи и въ основата на сѣществувашата бална оцѣнка на ученишкитѣ успѣхи. У насъ вече е обичай да се говори за „спасителната тройка,“ безъ да се подозира, че тя създава особена школска етика съ нейната лъжа, измами, прѣписвания, подсказвания. Прѣди всичко бѣлѣжката, съотвѣтно истинската цѣль, за която сѣществува, обозначава съвършено условно нѣкои дани, които не се подаватъ на точно измѣрение. При тоа между числовото значение на бѣлѣжката и характеризуетитѣ отъ нея обстоятелства нѣма дори и относително установено съотвѣстствие. Успѣхитѣ на ученицитѣ сж понятие по-скоро качествено, отколкото количествено; не оня ученикъ, който знае повече, минава успѣшно курса, а оня, който знае по-добрѣ. А пъкъ качеството не може да бжде измѣряемо и, слѣдователно, не може да бжде изразено съ число поне дотогава, докогато не бжде сведено къмъ обясняващи го количествени факти. А да се изнамѣрятъ тия факти, е задача много по-трудна, отколкото прѣдполагатъ нѣкои педагози. Трудътъ на ученицитѣ си е трудъ за самитѣ тѣхъ; ето защо прѣдимно въ него само и въ неговитѣ резултати ученицитѣ трѣбва да се научатъ да дирятъ наградата си, а не въ съвсѣмъ случайно поставенитѣ бѣлѣжки. Бѣлѣжкитѣ сж и ще си останатъ произволни единици, съ които се мѣри успѣшността на ученицитѣ, външни признаци, съ които се маскира съвършено индивидуалността на ученика. Освѣнъ отрица-

телни послѣдици, лъжа, баломания, тщеславие, завистъ, злорадство, друго нищо нѣма да допринесатъ за възпитанието на учещитѣ се.

Сжщото недовѣрие лежи и въ основата на практикуваната система на наказания, осветена отъ правилника. Ние сме привикнали да наказваме често, като се мжчимъ чрѣзъ отрицателни мѣрки да присадимъ у ученицитѣ наклонность къмъ доброто. Ние често гледаме на дѣтето, като на субектъ съ сложили се вече у него лоши привычки, съ готови порочни наклоности, като забравяме, че съзнанието за нравствения законъ, завѣщано нему отъ цѣлата прѣдидеща работа на човѣчеството, лежи дълбоко въ природата на човѣка и затова трѣбва да се буди; че добритѣ привычки се създаватъ съ дълга и търпелива работа на школата и сѣмейството, а никакъ не сж нѣщо готово, дадено на дѣтето още прѣзъ първитѣ му години. Най-послѣ, вмѣсто да привикнеме ученика при всѣка своя постѣпка да се обръща къмъ разума и нравственото си чувство, които ще му подскажатъ, какъ трѣбва да постѣпва въ всѣки отдѣленъ случай, вмѣсто да прѣдвижда и да прѣдупрѣждава прѣстѣпленията, школата ги чака да станатъ, за да ги подведе подъ нѣкоя отъ рубрики-тѣ на своя наказателенъ кодексъ; тя замѣня живото дѣло на въздѣйствието върху ученицитѣ съ задължението да се справятъ въ таблицата на наказанията. А съ такава практика нашата съврѣмenna школа не може да възбуди у питомцитѣ си довѣрие и любовъ ни къмъ себе, ни къмъ знанията и научната правда, които раздава, ни чувство къмъ правдата, истината и дълга, ни да възпита идеализмъ. Вмѣсто това, недовѣрие и умраза, отъ една страна, скептицизмъ и отрицание, отъ друга, песимизмъ, който накрай се завършва съ печалното явление що зовемъ „самоубийство у учещата се младежъ,“ отъ трета.

Ето защо, налага се вече, въ интереситѣ на школата и възпитанието, цѣлата тая система на отношения къмъ дѣцата да бжде прѣмахната и замѣнена съ друга. Новата система трѣбва да бжде построена възъ основа на довѣрието и взаимоуважението; при нея съ дѣцата трѣбва да се отнасятъ така доброжелателно, щото тѣ непосредствено да почувствуватъ и схванатъ това — нѣщо, което ще прѣдизвика отъ тѣхна страна и съотвѣтно разположение къмъ школата и работещитѣ въ нея. При такава система, ни дѣцата ще има, за какво да лъжатъ, ни учителитѣ, за какво да наказватъ; вѣрата у дѣцата ще бжде запазена и развита, а идеализмътъ ще се разцѣвти и запази за по-нататъшна благотворна обществена дѣйность.

2.

Единъ въпросъ отъ първостепенна важность, който има да разрѣши новата школа и новото възпитание, е въпроса за развоя на *самодѣйността*, на *личната инициатива* у учещитѣ се. Да се привикнатъ дѣцата да дѣйствуватъ сами, да се привикнатъ въ всички свои постѣпки да се опиратъ само на себе, да се надѣватъ на силитѣ си, да се отгледа у тѣхъ твърда воля и ясенъ умъ, тия качества, които обусловятъ личната инициатива, — ето новитѣ, послѣднитѣ задачи на школата. На самодѣйността днесъ придаватъ огромно обществено значение. Хора съ силно развита лична инициатива, прѣдприемчиви и дѣйни, такива хора трѣбватъ на всѣко прогресираще общество, такива хора сж нужни на всѣки народъ, защото тѣ сж залога за неговото бждеще, такива хора сж нужни още повече на млади народи, които сега захващатъ да творятъ историята си, тепърва има да се развиватъ. Не бива да се забравя, че въ срѣда, дѣто липсва инициатива, прогресътъ се спира, се тормози и че липсата на самодѣйность е сжщо тѣй опасно и вѣдно, както и егоизъмътъ. Нѣма ли достатъчно инициатива въ нѣкое общество, нѣма и благоприятни условия за негова материаленъ и умственъ прогресъ, такова общество не може и нравствено да се съвършенствува. Сега, срѣдъ великата борба на племена и народи, срѣдъ това международно културно съперничество, става все повече и повече очевидно, че всичко, що противодѣйствува да се развие личната инициатива, рано или късно ще стане причина да пропадне личността, а слѣдъ нея — обществото, че най-накрай и нацията, къмъ която принадлежи личността. Само ония народи иматъ прѣдъ себе велико бждеще, които сж съумѣли чрѣзъ школата и възпитанието да си отвѣдятъ индивиди съ творческа самодѣйность, индивиди, които, освѣнъ съ знание и честность, да сж надарени съ енергия и настойчивость, съ умѣнieto да се приспособяватъ къмъ постоянно мѣняващитѣ се условия на живота, съ способността бърже и самостоятелно да привеждатъ мисълта си въ дѣйствие.

Лична инициатива! Колко слабо е развита тя у насъ и каква мощна роль е играла и играе въ културното развитие на изпрѣдитѣ ни народи. Практически, както казва Дженксъ, цѣлиятъ прогресъ дължи произхода си на това, че нѣкои индивиди сж били въ състояние да надвиятъ силата на инерцията и, вмѣсто да плаватъ слѣдъ тѣлпата, или да се движатъ, като бацитѣ и дѣдитѣ, по линията на най-малката съпротива, сж измислювали нови и по-добри

начини на дѣйствиe, трѣгвали сж по нови пжтища. Не трѣбва да се забравя, че само личната инициатива прави човѣка самостоенъ, рѣшителенъ и прѣдприемчивъ. Само тя прѣнася неговата творческа дѣйностъ, влиянието му, а слѣдователно и влиянието на неговата нация задъ прѣдѣлитѣ на родината му, само тя най-послѣ сближава добритѣ умове на човѣчеството и създава по тоя начинъ общо отечество за всички благородни, хуманни идеи. Човѣкъ съ лична инициатива е човѣкъ, който нищо не приема на довѣрие, а всичко самъ щателно провѣржава, е човѣкъ, който е развилъ у себе способността непрѣстанно да развива разума си и който въ сжжденията и дѣйствията си не се осланя на паметѣта, подражанието, рутината или привычката. Човѣкъ съ развита творческа самодѣйностъ се ползува отъ придобити, изработени навици, умѣе да се обуздава, да обуздава страститѣ и поривитѣ си и, главно, умѣе да прѣдугажда събитията. Той сжди и послѣ рѣшава, той мисли и послѣ дѣйствува. Той е навикналъ отначало внимателно да разглежда всѣки въпросъ, който му прѣдстои да разрѣшава, да обсжда всичко рго и contra и послѣ да рѣшава, но да рѣшава енергично, безъ да обрѣща внимание на прѣдразсждѣцитѣ, заблужденията, дребнавитѣ интереси, страститѣ, партинитѣ. Туй сж, накратко, елементитѣ на личната инициатива, безъ която човѣкъ се прѣвръща въ машина, слѣпо орджие, празна играчка на хитростѣта, насилието и страха. Най-послѣ, само личната инициатива придава на родителитѣ и учителитѣ качества на неоспоримъ възпитателенъ авторитетъ, прави гражданитѣ дѣйни и прѣдприемчиви и ги отвиква да чакатъ всичко наготово отъ държавата и другитѣ обществени и граждански институти.

Пита се: при какви условия може да се възпитатъ люди съ инициатива. Не ще съмнѣние школата, особено срѣдната, дѣто се формира характера, може, е длѣжна да допринесе много за развитието на твърдъ характеръ у питомцитѣ си, е длѣжна да усили у тѣхъ волята и да ги свикне на самостойна работа. Обаче, при господствуващата възпитателна и образователна система у нея, тя далечъ не е въ състояние да направи това, обратно дори, тя притѣпява волята и убива всѣка инициатива у дѣцата. Школа, въ която ученицитѣ прѣзъ цѣлия си животъ въ нея сж били пасивни зрители на туй, що е ставало прѣдъ тѣхъ, въ която тѣ сж възприемали пасивно всичко, що имъ се е прѣподавало, въ която се е прѣподавало и учило само по книга, такава школа не е въ състояние да създаде активни люди, способни да продължатъ сами, чрѣзъ само-

стоенъ трудъ работата на школата. Школа, въ която на ученика не се признаватъ никакви права, дѣто на ученика не се дава и елементарна свобода на дѣйствие, дѣто всичко е регулирано и регламентирано до най-малки подробности въ правилници и закони; такава школа не може да привикне на самостоятелност и самостоятелност. Най-послѣ, ще се изразя съ думитѣ на Дженкса, ако нашитѣ училища поддържатъ тѣй малко духа на инициатива, то е затуй, че и самитѣ учители, които работятъ въ тѣхъ и чиновницитѣ по просвѣтата сж, съ малки изключения, роби на обичая, прѣвѣрнали сж се, нѣкакъ, въ старозавѣтни, замръзнали люди. А тѣмъ, именно, отъ обществена гледна точка е особено нужно да се проникнатъ отъ способността да поставятъ на пръвъ планъ общото благо, да изработватъ у себе енергия, способна да ги движи изъ нови пѣтища. Нуждна е реформа, коренна реформа прѣди всичко въ вътрѣшния животъ на школата, въ нейната увѣхтѣла вече възпитателна система, реформа, захванни съ дисциплината, че мине на методитѣ на възпитание и обучение, та свърши съ самата програма и прѣподавателски персоналъ.

За истинско физическо, умствено и нравствено възпитание въ съвременната школа не може да става и дума, защото ней липсватъ основнитѣ условия за такова възпитание, за което се иска съвършено друга школска обстановка. Днешната школа е повече *учебно*, отколкото *образователно и възпитателно* заведение. Тя гледа повече да учи, отколкото да възпитава и образова. Тя учи безъ, обаче, да постига своята, да я наречемъ, учена цѣль; да научи, да даде солидни познания по всички свои програмни прѣдмети: тя учи безъ система, безъ единство, безъ методъ, и оттукъ учението не дава въ резултатъ образование, защото образованъ човѣкъ не е тоя, който притежава маса разхвърлени и откъслечни познания, а тоя, който притежава малко, но солидни познания и който, а то е главното, е добилъ навикъ да разшири чрѣзъ самообразование познанията, добити въ школата. Нейниятъ методъ е книженъ: въ нея се прѣподава и учи прѣдимно по книга. Животътъ, който ни заобикаля и който е най-добрата наука, става познатъ на питомцитѣ и чрѣзъ книгата, разбира се, извратенъ и непъленъ. *Експерименталниятъ методъ*, въ широкъ смисълъ на думата, е непознатъ ней, защото да направишъ единъ физиченъ или химиченъ опитъ, не ще каже още, че си употребилъ експериментъ: тоя опитъ, гледанъ отъ ученицитѣ отвнъ, е непъленъ, ученицитѣ не сж участвували активно, не сж работили въ него,

И затова днес навредъ се чувствува нужда отъ школа, която да прѣслѣдва цѣли на истинско възпитание и образование, а не нѣкои други съвършено чужди на дѣлото на възпитанието и образованието цѣли, школа, която да намира своитѣ задачи въ хармоничното развитие способноститѣ на дѣтето, което въ резултатъ трѣбва да стане напълно самоопредѣленъ човѣкъ, напълно *индивидуализирана личностъ*, която е догадила способноститѣ си и е развила тѣкмо ония, които сж били вложени въ нея отъ природата. Цѣльта на новото реформаторско движение въ съврѣмнената практическа педагогика се състои въ това, щото да се създаде и прокара въ живота съвършено новъ типъ школа, дѣто младежъта не само да се обучава, но и да се възпитава, — да се възпитава въ най-добрия и дѣйствителенъ смисълъ на тая дума, т. е. да се формира, както въ физическо, така и въ умствено и нравствено отношение съгласно всички правила на педагогиката и хигиената. Хармонично съединение на производителния физически трудъ съ умственото развитие на дѣцата въ школата при пълна нагледностъ въ методитѣ на преподаването, — ето основната и ръководна идея на новото възпитание, идея, както се знае, лансирана още отъ Русо.

И ето, опити да се наредятъ школи въ тоя духъ вече има и, за щастие на бждещето възпитание, тия школи, отворени отъ частни лица, функциониратъ много добрѣ. Че тия школи отиватъ отлично, че у тѣхъ методитѣ на обучение и възпитание сж коренно измѣнени, че у тѣхъ вѣе новъ духъ, сжществуватъ нови, непринудени отношения между възпитатели и възпитаеми, се вижда отъ новитѣ опити да се осществятъ практично най-добритѣ педагогични идеали на врѣмето. Най-извѣстни отъ тия първи опити сж : 1) *Новата школа* на Д-ра Reddie въ Abbotsholme, въ Англия, описана така добрѣ отъ Демулена въ недавна прѣведената му у насъ книга, *Новото възпитание*; 2) новото училище, така нареченото *Landerziehungsheime* на д-ра Hermann'a Lietz'a до Илзенбургъ въ Харцъ и въ Гаубинденъ въ Тюрингия и 3) школата съ сжщото име въ замъка Гляризергъ на брѣга на Баденското езеро, въ Швейцария. Въ сжщата посока вървятъ така нареченитѣ „експериментални школи“ въ Америка, както и новата школа на труда въ Германия, а и идеята, ако ѝ е сждено да се осществи, за школа, която Вентцель нарича „домъ на свободното дѣте.“

Че новитѣ школи на Reddie и Lietz'a постигатъ цѣльта, която ние възлагаме на школата — да отвѣждатъ характерни, силни лич-

ности, способни не само да си намѣрятъ мѣсто въ живота, но и да тръгнатъ по нови пѣтища, и че поради това тѣ заслужаватъ наше-то внимание, това е безспорно. Обаче, поради липса на мѣсто, отъ една страна, отъ друга, — поради това, че тѣ, може би, сж извѣстни отчасти отъ книгата на Демулена, ние ще ги отминемъ, за да се спремъ на кратко само върху послѣднитѣ опити да се реформира школата въ Америка и Германия.

Надали ще има двѣ мнѣния, какво американската школа е поставена много по-добрѣ, отколкото всѣкъждѣ другадѣ. При все това американцитѣ се недоволни отъ нея, тъй като тя не подготвя дѣцата достатъчно за живота, че стои далечъ отъ него и намиратъ, че е нужно да се реформира не програмата ѝ, а методитѣ на обучението.

И ето съ свойствената на американцитѣ практичностъ тутакси сж се организирали въ Америка културно-просвѣтителни крѣжози, така нареченитѣ „сентлемени“, които си поставили за задача да прокаратъ въ живота нови начала на възпитанието. А тия нови начала американцитѣ ги разбиратъ въ смисълъ да се развие индивидуалността у дѣтето, като му се прѣдостави да бжде, както се може по-самостоятелно въ дѣтския си животъ, както и да се развие въ подрастенцето поколение способностъ да се организира, да се обединява за съвмѣстна дѣйностъ. За тая цѣль сентлемениитѣ основали така нареченитѣ „експериментални школи“, въ чиято основа лежи мисълъта, че дѣтето въ развитието си трѣбва да извърши въ малъкъ видъ сжщия процесъ, който е извършило цѣлото човѣчество. Първата такава школа била уредена при чикагския университетъ отъ полковникъ Паркетъ. Тя била наречена „начална експериментална школа“ и на чело на нея застаналъ професоръ Дици. Въ експерименталната школа дѣцата постѣпатъ отъ 4-годишна възраст и тя трѣбва да ги доведе до университета; въ нея обучението на дѣцата нѣма книженъ характеръ, както въ старата школа, дѣто знанията се внушаватъ на дѣтето наготово и гдѣто се култивира само паметъта, а, напротивъ, всички свѣдѣния се получаватъ чрѣзъ опитъ, чрѣзъ наблюдаване на природата и живота. Тамъ нѣма специални уроци по граматика, история, география, рисуване, пѣние и т. н., а всички тия прѣдмети се минаватъ пѣтьомъ, въ свръзка единъ съ други, като необходими разяснения при практичнитѣ работи въ градината, чифлика, пчелника, въ училищната кухня, дѣто дѣцата захващатъ работата си да приготвятъ сладки и при тая работа получаватъ първитѣ понятия по химия и физика: за разтворимостъта, наситеностъта, дѣйствието на топлината и др. т.

Екскурзниятъ въ тия школи сж едно отъ главнитѣ срѣдства на обучението. Чрѣзъ тѣхъ дѣцата получаватъ първитѣ понятия по география, като се учатъ сжцеврѣменно да изчисляватъ поврѣхнини; пакъ на екскурзии тѣ получаватъ и първитѣ си знания по естествениѣ науки, като събиратъ растения, насѣкоми и ги класифициратъ. Чрѣзъ екскурзии въ музеитѣ, фабрикитѣ, заводитѣ и др. промишлени заведения тѣ се запознаватъ съ съврѣменното състояние на промишлеността и искуствата, а облѣчени въ индийски костюми, тѣ правятъ излети до гората, дѣто възпроизвеждатъ сцени изъ живота на индийцитѣ и получаватъ първитѣ понятия по история; облѣчени пъкъ въ рицарски костюми, тѣ възпроизвеждатъ сцени изъ живота на рицаритѣ и добиватъ първитѣ познания по срѣдновековата история и т. н.

Не трѣбва да се забравя, че всичко нужно за екскурзниятъ, както и повечето учебни пособия, дѣцата си приготвуватъ сами. Въ училището има работилници, дѣто дѣцата си приготвуватъ всички модели по рисуване, всички костюми, нужни за възпроизвеждане историшки сцени, че дори си правятъ сами ржченъ печатенъ станъ, на който печататъ своя вѣстникъ.

Всестранното обучение тукъ се води вѣнъ отъ класа, а самиѣтъ класъ е събрание, дѣто дѣцата се събиратъ, за да формулиратъ изводитѣ си, получени отъ опита, да провѣрятъ знаниѣта си. Ученикътъ отъ експерименталната школа работи съ петѣхъ си чувства, и не само умствено, но и физически. Той работи въ разнообразна обстановка, като се стѣлководява постоянно съ природата и живота дѣто на дѣло се убѣждава, колко е необходима и полезна коперацията, социалното сътрудничество.

Що се отнася до другата страна на вжтрѣшната обстановка на тая школа, която засѣга други страни на възпитанието, може да се каже, че тя е просто фантастична за насъ. Площади за игри, обществени зали за гимнастика, кржжози съ собствени клубове, библиотеки, читални, дѣтски прѣдставления, литературни вечеринки, гимнастични зали, душеве и др. т. сж срѣдствата, съ които се каратъ дѣцата да растатъ весело и да крѣпнатъ.

Въ дисциплинарно отношение тия школи сж републики, дѣто рѣшаватъ по вишегласие дѣцата и дѣто ржководителитѣ и възпитателитѣ сж свѣтници и сътрудници. За провинилитѣ се има дѣтски сждилица съ условно осжждане, най-голѣмото и най-строгото наказание е да се изключи изъ членовѣтъ на обществото.

Такова е началото на новата школа въ Америка, която, ми се струва, е намѣрила правия пътъ, за да подготви малкитѣ си граждани за бждещитѣ обществени прѣобразования. Какво е това начало въ Германия, друга напрѣднала въ педагогиката страна. Ето, какъ го намирамъ изложено въ мартинската „педагогична хроника“ на тая годишнина отъ „Руская школа.“

Цѣльта на днешната школа, както и да се мѣнятъ програмата и методитѣ ѝ на прѣподаване, е била и ще бжде главно умствено-то развитие, добивано чрѣзъ възприятія отъ непосредствено наблюдение, или отъ учителско прѣподаване на придобититѣ отъ науката данни; е била, да се съобщи на възпитаницитѣ опрѣдѣлено количество знания и да се приведатъ тия знания въ опрѣдѣлена система. То се знае, да се съобщаватъ навици, да се развиватъ външнитѣ чувства, да се упражнява волята, да се развива физически, — всички тия цѣли сж се прѣслѣждали постоянно отъ школата, ала за основа на всичко това все пакъ сж служили умствени отвлѣчени процеси, извикани съ какви да било нагледни пособия. Сега тъкмо въ това се извършва извѣстна промѣна: ученикътъ трѣбва да бжде помалко възприемащъ, отколкото продуктивенъ, по-активенъ, отколкото пасивенъ, — ето принципътъ, който трѣбва да легне въ основата на обучението и цѣльта на бждещата школа. Бждещата школа трѣбва да бжде школа на труда. „Die Schule der Zukunft — eine Arbeitshule.“ Подъ такова заглавие, на такава тема билъ прочетенъ на празника на Песталоци прѣзъ януари 1908 год. рефератъ отъ извѣстния членъ на мюнхенския училищенъ съвѣтъ, Киршенцаймеръ, който прѣдставилъ на изложбата въ Мюнхенъ много интересни образци отъ новата школа на труда.

Трудътъ, — това е ржчната работа, ала не оная, която така горещо и усърдно пропагандираше умрѣлиятъ миналата година забѣлжителенъ шведски педагогъ, Ото Саломонъ. Той не е отдѣленъ програменъ прѣдметъ, напълно равноправенъ съ другитѣ, както е у насъ. Трудътъ въ новата школа е нѣщо друго; той е необходимъ елементъ на всѣки учебенъ прѣдметъ, на всѣко занятие. За да смекчатъ отвлѣчеността на математиката, особено на аритметиката, педагозитѣ въведоха нагледността; сега пъкъ въвеждатъ самодѣйността, ржчната работа. Дѣцата сж длъжни всичко сами да си прѣдставятъ, — не като го нарисуватъ, а като го изработятъ, като изнамерятъ всевъзможни пособия за смѣтане, за геометрични форми и построения. До география, естествознание, аритметика или геометрия

ли е работата, тогава прѣдъ всѣки ученикъ трѣбва да има санджче, пълно съ пѣсѣкъ, глина, или пластелинъ, отъ които той трѣбва да възпроизвежда характеристични форми на земната повърхнина, или нѣкъ неговитѣ малки прѣстчета трѣбва да направятъ отъ глина или пластелинъ всички прѣдмети, достъпни за тѣхното наблюдение: ябълки, круши, вишни и др. т. Собствено работилницитѣ и лабараториитѣ ставатъ още по-необходими при изучаването на физика и химия. На уроцитѣ по тѣхъ дѣцата не бива само да гледатъ, що прави учителътъ, а трѣбва да участвуватъ въ работата, да приготвуватъ апарати, да правятъ опити.

Простата нагледностъ при прѣподаването вече не стига, трѣбва творчество. Четенето, книгата, — главното оръдие за досегашното образование, отстъпа сега на вторъ планъ. Непосрѣдствено запознаване съ дѣйствителността и нейното възпроизвежане, — ето, що излиза сега на пръвъ планъ; съ дѣйствителността, съ реалността, а не съ картината, не съ модела трѣбва да се запознаватъ дѣцата. Картината, моделътъ трѣбва да бждатъ ония нѣща, що дѣцата сами си направятъ, сами възпроизведатъ, а туй, що трѣбва да наблюдаватъ, то е дѣйствителния животъ, реалнитѣ прѣдмети. И дѣцата ходятъ въ курника да гледатъ, какъ мжти кокошката, ходятъ въ ковачницата, работилницата, фабриката, и послѣ възпроизвеждатъ всичко видѣно и чуто.

Самостояйна творческа работа трѣбва да стои на първо мѣсто и въ дѣлото на умственото развитие. Механичното усвояване на учебния материалъ биде смѣнено съ катехизичния методъ на обучение. Новата школа отива по-нататѣкъ и иска и въ това отношение да измѣни характера: не учителътъ, а дѣцата трѣбва да питатъ. Трѣбва да се даде на дѣцата врѣме сами да правятъ открития. Всѣки ученикъ трѣбва самостоятелно да се стреми да проявява собствени мисли, да задава собствени въпроси. Домашнитѣ работи сжщо трѣбва да иматъ самостоенъ характеръ; дѣцата трѣбва не само да прѣдаватъ даденитѣ имъ знания, да закрѣпватъ придобититѣ, тѣ трѣбва да измислятъ нови форми, — да творятъ. Всѣки шаблонъ, всѣко зубрене трѣбва да бжде изгонено изъ школата, дѣто трѣбва да работятъ учители самостоятелни, зрѣли личности, люди съ пламенно сърдце и бодра любовъ къмъ труда. Не бива да се забравя, че прокарването на тая реформа зависи не толкова отъ външни обстоятелства, колкото отъ вътрѣшната наредба на школата и, главно, отъ нейнитѣ учители. Като съзнаватъ това, нѣмскитѣ учители бързатъ да се обе-

диниятъ въ „Съюзъ за школска реформа.“ Тоя съюзъ, образуванъ въ Хамбургъ, „прѣдставлява трудово общество отъ лица, които сж убѣдени, че въ днешно врѣме е необходимо да се измѣни характера на образователната работа въ школата и сѣмейството и че тая работа трѣбва да има за цѣль да развие личността на дѣтето, както и да съдѣйствува за развоя на съврѣмненната култура.“

Най-послѣ, привърженицитѣ на новото свободно възпитание въ Русия, на чело на които стои Вентцелъ, намиратъ, че цѣлиятъ прогресъ въ развоя на школата се заключава само въ прогресивното освобождаване отъ външенъ и вжтрѣшенъ гнетъ на дѣтето, като въ сжщото врѣме му се доставя възможность свободно и безприпятствено да развива хармонично всички страни на своята природа, на цѣлата си индивидуалность. Цѣльта на тая свободна школа трѣбва да бже: да освободи дѣтето, и на така освободеното дѣте да достави всички положителни данни, възъ основа на които да се развие неговата индивидуалность, неговата свободна личность и да се разкриятъ и най-пълно разгърнатъ всички дрѣмещи у него творчески и жизнени сили. Висотата на такава школа ще се мѣри по степенята и размѣра, съ които тя осжществява тия си цѣли. Въ работата, въ вжтрѣшната наредба на днешната школа дѣцата почти никакъ не участвуватъ; бждещата школа ще бже създадена съ участието на самитѣ дѣца. И колкото по-широко е това участие, толкова по-голѣма ще бже тѣхната активна, творческа роль въ създаването на самата школа, толкова школата ще бже по-свободна и по-съврѣшена.

И по основнитѣ си принципи бждещата свободна школа ще се отличава отъ сегашната. Съврѣмненната школа за изходна точка на обучението взема развитието на интелекта, макаръ това развитие да става въ нея крайно едностранчиво, тѣй като то е повече култура на паметта, отколкото хармонично развитие на цѣлия интелектъ. Идеалната школа, или по-добрѣ, онуй идеално възпитателно и образователно учрѣждение, което Вентцелъ нарича „домъ на свободното дѣте,“ и което трѣбва да замѣни съврѣмненното училище, за изходна своя точка ще взема развитието чрѣзъ свободно дѣйствие и чрѣзъ самостоятелно творчество на волята. Защото въ душевния животъ волята се явява централенъ фактъ, благодарение на който цѣлиятъ животъ получава единство, развива се хармонично и ведно съ това пакъ тя е вѣнецъ и висша точка въ развоя на душевния животъ. Само грижата да бже развита нормално волята може да обезпечи и най-пълненъ и здравъ ръстъ и развитие на интелекта и

чувствата, изобщо, на всички страни на душевния животъ на личността.

И така, ние обрисовахме въ кратки чърти новитѣ опити да се реформира школата по такъв начинъ, че да отглежда хора самостоятелни и самодѣлни, съ твърда воля и хармонично развитъ здравъ интелектъ, съ хармонично развити тѣлесни и душевни способности. Но това сж само наченки, първи опити, които тепърва има да бъдатъ изпробвани, за да добиятъ слѣдъ това универсално значение и приложение. Все пакъ, отъ тѣхъ можемъ да се възползуваме и днесъ, за обнова на сегашната школа. Единъ принципъ, който както се забѣлѣза, минава като червена нишка прѣзъ всички тия прѣлагани реформи, е: да се освободи дѣтето за самостоятелна творческа работа при широка нагледностъ въ прѣподаването. Тоя принципъ би могла и още сега да използва и съвременната школа. Както забѣлѣзахме сжщо, въпросътъ не е толкова за промѣна на програмата, колкото — на методитѣ на прѣподаване. За да се развие самодѣлностъ и самостоятелностъ у учещитѣ се, за да се развие у тѣхъ умѣние да се ръководятъ отъ исканията на разума, а не отъ рутината, за да се навикнатъ самостоятелно да мислятъ и да работятъ; необходимо е, както казва Дженксъ, да се построи цѣлото прѣподаване въ школата така, щото то да буди самостоятелностъ на мисълта. Въ това отношение е важенъ не толкова подборътъ на предметитѣ, колкото методътъ на работа, колкото факта, на кое, именно, при тоя или она предметъ ще се обръща най-голѣмо внимание. Може и курсътъ, напримѣръ, на обществознанието да се води така, щото то да не пробуди никакви обществени чувства, да не дава никакъвъ импулъсъ за развой на самодѣлностъ. А може, обратно, да се използватъ и най-обикновени прѣдмети въ посока, желателна за подготовка на обществени дѣйци. Най-малкото, което може да се направи въ съвременната школа, то е дисциплината въ нея да бъде поставена така да се каже, генетично. А то значи: контролтътъ, който тя упражнява върху дѣцата, трѣбва постепенно сърастенето на дѣцата, да се намалява, опеката да дава полека мѣсто на самодѣлността. Паралелно съ физическото и духовно развитие и закрѣпване на дѣтето, трѣбва постепенно да прѣминаваме отъ системата да се регулира поведението му къмъ системата на self-government, т. е да му се дава възможностъ да ходи на собствениятъ си крака, да се опира на собственитѣ си сили, както кога му се дава да усвоява знания, така и при възпитанието. Съ прѣмина-

ването на ученика отъ класъ въ класъ, и занятията му трѣбва да ставатъ по-самостоятелни, и работата му пѣ не регламентира, и контролътъ върху поведението му по-слабъ. Сръдната школа трѣбва да прѣдставлява постепененъ прѣходъ отъ просто слушане на наукитѣ къмъ самостоятелно занимаване съ тѣхъ. Центърътъ на работата трѣбва да се измѣсти постоянно отъ класа къмъ извънкласното врѣме за домашни лабараторни занятия подъ доброжелателното, не стѣсняващо и умѣло ръководство на прѣподавателя.

Да би разполагалъ съ достатъчно врѣме и мѣсто, бихъ изложилъ, какъ трѣбва да става прѣподаването на разнитѣ прѣдмети, за да възбужда то учениковата мисль къмъ творчество и самодѣйность. А би могло да се нареди прѣподаването така; би могло то да се нареди още и така, че прѣподаването на единъ прѣдметъ да улеснява прѣподаването на другъ, че между отдѣлнитѣ прѣдмети, тѣй изолирано развиваващи се сега, да се установи обща, генетична връзка. Но за това другъ пжтъ и на друго мѣсто. А сега нека резюмираме накъсо задачитѣ на новото възпитание, защото, колкото и да се реформира сегашната школа, нейната вътрѣшна наредба не може да остане така, и тя въ своя развой ще има за краенъ идеалъ новото възпитание. Послѣдователно прокаранъ методътъ на нагледното обучение, т. е. непосредствено наблюдаване и самостоятеленъ опитъ, физически трудъ въ най-разнообразни отрасли на производството, въ земледѣлието и промишлеността, обществена производителность на тоя трудъ, колкото се може по-голѣма самодѣйность у учещитѣ се, като се приучватъ сжщеврѣменно на самоуправа и инициатива, — ето задачитѣ на новото възпитание, които прѣдстоятъ да бждатъ осжществени въ близко бждеще.

3.

Трети важенъ и сжщественъ елементъ въ общественото възпитание, който може да допринесе много за развой на силна личность, е *сътрудничеството*. Смыслътъ и цѣльта на цивилизацията, по думитѣ на Сполдинга, е да прѣвърне произходящата въ природата борба за сжществуване въ сътрудничество на човѣцитѣ, за да си извоюватъ по-добъръ, по-благороденъ и по-щастливъ животъ. И источника на педагогичната мъдрость и вдѣхновение ние ще намѣримъ не въ различнитѣ дидактични хитрувания и методични тънкости, а въ идеята за това сътрудничество. Борбата за сжществуване се роди отъ животинскитѣ инстинкти, желания и страсти, съ-

трудничеството — отъ разума и съзнанието; великата цѣль пъкъ на образованието и възпитанието ще бжде да постави разума и съзнанието надъ инстинкта и страститѣ, да направи първитѣ да управляватъ и ръководятъ вторитѣ.

Никога човѣкътъ не е живѣлъ изолирано. Сътрудничеството, чиято първоначална форма би могли по-право да наречемъ съжителство, е толкова старо, колкото е старо, може би, човѣчеството. Не напразно социолозитѣ наричатъ човѣка обществено животно, чийто животъ е билъ и е възможенъ въ съжителство отъ начало, въ сътрудничество по-послѣ съ себеподобнитѣ. И колкото животътъ иде на насамъ и се усложнява, толкова сътрудничеството става по-необходимо условие за живота на човѣка. Въ днешния усложненъ животъ, на човѣка още повече се налага да живѣе въ общение и сътрудничество съ близкитѣ си. На съврѣмения дѣецъ се налага да бжде не само честенъ и енергиченъ, но още да умѣе да влиза въ най-разнообразни отношения съ народнитѣ маси и при това не като изолирана единица, която въ това общение дири безопасността си, но като прѣдставителъ на по-голѣмо цѣло, било то обикновено дружество, или пъкъ друга нѣкоя по-голѣма обществена организация. И тая черта е особено важна, защото напоследъкъ все повече и повече се развиватъ разни кооперативни и други дружества, чрѣзъ които човѣкътъ е повиканъ да играе голѣма обществена роль. Бждещата култура ще се основава, както казва Хартвигъ, не на хаотичната борба на частнитѣ интереси, а на принципа на солидарността. Най-послѣ, не бива да се забравя, че всѣки човѣкъ е гражданинъ, членъ на онова организирано цѣло, що се зове държава, а държавата е възможна само при общото сътрудничество на гражданитѣ.

Отъ всичко казано до тука се вижда, колко голѣмо е сътрудничеството за живота на човѣка. Отъ тука се налага нуждата да бжде отгледано то още отъ ранни години на човѣка. Ето защо възпитанието *resp.* школата е длѣжна да привикне дѣтето още отъ рано на него. Ние трѣбва да употребимъ, ще се изразя пакъ съ думитѣ на Хартвига, всички усилия, щото да възпитае у ученицитѣ привычка къмъ сътрудничество, да ги направимъ да гледатъ на себе си не като самодоволна личностъ, а като членъ на обществото, членъ на великото цѣло, наречено народъ, човѣчество, да възпитае у тѣхъ привычка не само внимателно да се вслушватъ въ общественитѣ и народни нужди, но и да умѣятъ съвмѣстно да се трудятъ за осъще-

ствяването на великитѣ културни задачи, защото само съвмѣстнитѣ усилия на много лица, съвмѣстната работа на всички обществени слоеве може да създаде нѣщо велико. Всѣко възпитание, казва Литцъ, единъ отъ творцитѣ на новата школа, трѣбва да подготвя за живота, а съврѣмениятъ животъ безъ дружба, крѣжжии, асоциации, съюзи е съвсѣмъ немислимъ. Единичната личностъ, ако не е членъ на нѣкоя колективна група, която прѣслѣдва опрѣдѣлени цѣли, сега е нищо; всѣка цѣль, изходяща изъ крѣжга на тѣсни егоистични стремежи, може да бѣде постигната само чрѣзъ колективна организация, която одесеторява силитѣ на личността и я прѣдпазва отъ малодушие и скептицизмъ. Свободното развитие на индивидуалността е станало възможно сега само въ атмосферата на колективния трудъ, приелъ форма на солидарна кооперация; и шомъ личността захване да участвува по единъ или другъ начинъ въ общественото производство, тя трѣбва да живѣе и расте въ такава именно срѣда.

И така, учащитѣ се трѣбва да се свикнатъ на сътрудничество, на социално общуване. И тъкмо за това школата може да разполага съ маса срѣдства, които трѣбва разумно да употреби и използва. Общи игри, общи разходки и екскурзии, общи занятия, общи научни бесѣди, литературно-музикални вечеринки, хорове, оркестри, уредба съвмѣстно съ прѣподавателитѣ на разни кабинети, общо съставяне на колекции, организация на крѣжжии за четене, взаимопомощ и самообразование, най-послѣ и основаване на ученишки дружба съ различни цѣли, ето редъ срѣдства, чрѣзъ които школата може да възпита ученицитѣ да умѣятъ да ограничаватъ своитѣ интереси за интереситѣ на другаритѣ си, да приспособяватъ дѣйствиата си къмъ дѣйствиата на цѣлото, да се подчиняватъ на извѣстенъ редъ, необходимъ въ всѣко общо дѣло.

Новото възпитание се ползува въ широки размѣри отъ тия срѣдства, защото въ сътрудничеството то вижда една отъ силитѣ на личността. Извѣстно е, колко е силна у дѣцата потребността отъ единение, дружба. И тая рано пробудена социална потребностъ, трѣбва да се удовлетвори, защото социалното възпитание има сѣщо такова значение за бъдещето, както и интелектуалното; школата трѣбва да се възползува отъ нея, за да завърши възпитателното си дѣло. Чрѣзъ това ние ще обогатимъ живота на дѣцата и ведно съ туй ще ги привѣржемъ най-тѣсно къмъ школата. Туй, което за удовлетворение социалната потребностъ на възрастнитѣ изниква са-

мопроизволно и безконтролно, въ школата, по миѣнието на американския педагогъ Овенъ, трѣбва да става при съдѣйствието и подѣ контрола на школата, за да могатъ по тоя начинъ тия братства, дружества, съюзи, да послужатъ за огнища на истинска солидарностъ и истинско социално възпитание. Тия дѣтски съдружия сж извънредно много полезни, тъй като тѣ, отъ една страна, сж школа за социално самовъзпитание, отъ друга — чрѣзъ тѣхъ се слагатъ необходими обществени привычки, навици и потребности. Ето защо, привърженицитѣ на общественото възпитание на младежъта сж ревностни защитници на тия ученишки обединявания за извънкласна работа, която, като непринудена, е най-добрата школа за самодѣйностъ и идеализмъ у учещитѣ се. За подкрѣпа на мисълъта си, ще приведа въ заключение думитѣ на директора на главната латинска школа въ Хале, д-ръ Раушъ, чието отношение къмъ ученишкитѣ съюзи се сподѣля и отъ такъвъ виденъ педагогъ, като професоръ В. Райнъ.

„Много важни сж, казва Раушъ, ония страни отъ училищния животъ, които пробуждатъ самостоятелността и съдѣйствуватъ за развитието на волята, а именно съвмѣстния животъ на ученицитѣ, или, както казва Оскаръ Иегеръ, естествения животъ на школата. Въ неговия съставъ влизатъ всички свободни ученишки съюзи. Съюзниятъ животъ въ школата е много тѣсно свързанъ съ възпитанието, ала не съ онова, което изхожда отъ учителитѣ, а съ онова, което се води взаимно единъ къмъ другъ отъ самитѣ ученици, т. е. съ самовъзпитанието на ученицитѣ. Голѣма частъ отъ тия дружества си поставя цѣли, стоящи близко до цѣлитѣ на школата. Така, група ученици се залавятъ да се занимаватъ самостоятелно съ нѣкоя наука или изкуство. Импулсъ за тия занятия дава школското прѣподаване, но послѣ занятията се водятъ съ по-голѣма дълбочина и пълнота, отколкото би могли да се водятъ въ класъ. Ала не само интелектуални потребности извикватъ на свѣтъ тия ученишки дружества, често и силната потребность у младежъта отъ по-близки сношения, отъ другарско единение, е причина за поява на такива обединявания. Тая потребность е тъй законна, както и интелектуалната и на младежъта трѣбва да бжде прѣдоставена пълна възможность да я удовлетвори. И безъ особени обяснения се разбира, че въ тоя стремежъ къмъ дружба се проявява у младитѣ люде не малко идеализмъ, който заслужава не малко внимание и поощрение.“

И така въ свѣта днесъ трѣбватъ дѣйни личности съ воля и

характеръ, които, въоръжени съ науката, да могатъ чрѣзъ творчеството си да увеличатъ културнитѣ завоевания на човѣчеството. Всѣка личностъ трѣбва да бѣде свободна, съзнателна, самостоятелна, самодѣйна, и ведно съ това най-дълбоко и интензивно чувствуваща родството си съ човѣчеството. Такива личности трѣбва да ги даде училището. Ето защо, сега цѣлятъ възпитанието на волята наравно съ просвѣщението на разума. Ето защо на възпитанието днесъ приписватъ цѣль да възпитава, да култивира *нравственъ характеръ*. Най-добритѣ педагози все повече и повече клонятъ къмъ убѣждението, че истинското назначение на обществената общообразователна школа се заключава въ възпитаването на *характеръ*, т. е. въ възпитаването на люди съ самостоятелна и устойчива нравствена физиономия, която да подхожда на идеала на съврѣмнената цивилизация, на личности, които, съзнали себе, свободно се отдаватъ да служатъ на обществото. Човѣкътъ постоянно еволюира; началото и условието на тази еволюция на човѣка, по мнѣнието на Иосифъ Ле Конте, лежи въ съзнаването на своето *азъ*. Но човѣкъ намира своето *азъ* само за това, щото изново, съзнателно да го изгуби въ любовъ къмъ другитѣ. *Se posseder pour se donner*, както казва френскиятъ философъ Осипъ Лурше.

Нравственъ характеръ, — това е, по думитѣ на Вентцеля, сформирована чрѣзъ дѣйностъ личностъ и закалена въ борба съ прѣпятствиата воля, която е станала способна да противостои на всички изкушения и отъ сега нататѣкъ да се движи неуклонно напредъ въ посока на нравствения идеалъ, да работи, казано общо, за развоя на живота, за увеличение на богатствата му. Нравствениятъ характеръ, вътрѣшната личностъ на човѣка се обусловя отъ една страна отъ идеитѣ, които той притежава, отъ друга — отъ чувствата, желанията, стремежитѣ му. Идеитѣ развиватъ чувства и стремежи, тѣ могатъ сѣщо да измѣнятъ, усилватъ и обусловятъ тия стремежи и чувства. Между тѣхъ, между идеитѣ, отъ една страна, и чувствата и стремежитѣ, отъ друга, съществува постоянно най-тѣсно взаимодействие. Идеята е сила и даже сила *par excellence*, въ най-високия и благороденъ смисълъ на тая дума. Тая сила, обаче, привежда въ дѣйствие само слѣдъ като се прѣвърне въ чувство. Възпитанието трѣбва да се стреми да развие не само понятие за добро и зло, но и чувство къмъ тѣхъ и да си постави за задача да култивира благородни емоции. Възпитанието на характера, по думитѣ на Буржуа, има три еднакво важни задачи: да внуши идея-

та за добро, да култивира чувствата и душевнитѣ движения и да развие привычки къмъ активна проява на добри чувства . . . „Съ други думи казано, формирането на характера се свежда къмъ тройното възпитание на разума, чувствата и волята“, или както само по себе се разбира, създаването напълно сформирована човѣшка личностъ съ строенъ характеръ и хармонично развитъ душевенъ миръ. Ние се приближаваме полека-лека до общия лозунгъ, който не е новъ, но който наново се подига, до педагогичното евангелие на Песталоци: „Да създаваме човѣци!“ и до възторжения възгласъ на Монтеня: „Ce n'est pas une âme, se n'est pas un corps qu'on dresse: c'est un homme.“

гр. Варна 3/VI/909 год.

Ив. Стояновъ.

Литература: Освѣтъ посоченитѣ въ текста педагогични и литературни трудове, за написване на настоящата статия съмъ се ползувалъ още отъ слѣднитѣ работи на познати руски и американски педагози: 1) Евг. Лозински, Попытки коренной реформы воспитанія на западѣ. В. Воспитаніе, год. XV, № 3 и 4. 2) Г. Роковъ. Въ средней школѣ. В. Воспитаніе, год. IX, № 1 и 2. 3) А. Гартвигъ. Общественное воспитаніе въ коммерческихъ училищахъ. В. Воспитаніе, год. XV, № 3. 4) Уер. Дженксъ. Гражданство и школа. Вил. Овэнъ. Соціальное воспитаніе при посрѣдствѣ школы. В. В. год. XIX, № 3. 5) Хедли. Педагогическіе методы и принципы 19-го вѣка. 6) Сполдингъ. О развитіи педагогическихъ идей 19-мъ вѣкѣ. В. В. год. XVI, № 2. 7) А. С. Рантеръ. Новѣйшая проблема воспитанія. В. Знанія, № 4 1909 год. 8) Д-ръ Перронъ. О личной инициативѣ и развитіи ея воспитаніемъ. В. В. год. 4, № 7.

Официаленъ отдѣлъ.

А. Хроника.

Съ тази учебна година Варнен. дър. дѣв. гимназия „Мария-Луиза“ навърши 26 години като държавно дѣвическо училище, — 17 години като пълна шестокласна гимназия, — 7 години като гимназия съ два отдѣла — педагогически и общеобразователенъ и 4 години, като дѣвическа гимназия съ първи изводъ свършивши ученички.

Записването на ученичкитѣ се започна отъ 20. VIII 1908 год.: отъ 20 — 24 включително за ученички, които сж свършили IV отд. на основно училище, както и тѣзи, които, за да прѣминатъ въ по-горенъ класъ, трѣбва да положатъ повторителенъ изпитъ; отъ 25. VIII до края на сжщия мѣсець — тѣзи ученички, които прѣминуватъ безъ припятствие въ по-горенъ класъ.

Захъснѣлитѣ ученички, щомъ прѣдставяха уважителни причини, се приемаха възъ основа на § 61 отъ „правилника за срѣднитѣ училища.“

На 25. VIII с. г. учитѣлскиятъ съвѣтъ засѣдава и слѣдъ, като изслуша доклада на директора относно ученичкитѣ, които слѣдва да положатъ повторителенъ и приеменъ изпитъ, избра комисии и опрѣдѣли днитѣ (26 — 30 VIII) прѣзъ които да се извършатъ казанитѣ изпити.

На *повторителенъ* изпитъ се явиха 156 ученички; отъ тѣхъ 131 минаватъ въ по-горенъ класъ; — 5 оставатъ въ сжщи класове и 20 допуснати условно въ по-горенъ класъ.

Приеменъ изпитъ положи една ученичка отъ VI кл. съ успѣхъ.

На 1. IX с. г. се извърши водосветъ въ присѣдствието на всички учителки, учители, ученички и се обяви гимназията за отворена.

Ученичкитѣ се раздѣлиха на паралелки и приврѣменитѣ класни наставници имъ прочетоха и изясниха мѣста отъ дисциплинарния правилникъ, що се отнасятъ до тѣхнитѣ прѣки длѣжности въ и внѣ отъ училището.

На 2. IX. се започнаха занятията по врѣменна програма, по която се работи до като се попълни учителския персоналъ и се опрѣдѣли броя на паралелките въ нѣкои класове. Изработената окончателна програма бѣ за 22 паралелки.

Освѣнъ официалнитѣ празници и прѣдвиденитѣ въ правилника ваканции, прѣзъ годината нѣмаше занятия и прѣзъ слѣднитѣ дни: послѣдниятъ урокъ пр. обѣдъ, на 11. IX по-случай 80 год. на Юакимъ Груевъ; на 23. IX. по случай обявяването на независимостта; на 12. II слѣдъ обѣдъ и на 13 с. м. — за причестяване на ученицитѣ; 16. III. (възъ основа на § 2 т. 28 отъ правилника) обявенъ за неприсѣтственъ; 1. V — екскурзия на ученицитѣ изъ околността на г. Варна; 29. V за посрѣщане и изпращане тленнитѣ останки на историкографа М. Дриновъ.

Въ VII кл. занятията се прѣкратиха на 10. V.; въ III кл. — на 10 VI, а въ останалитѣ на 13 юний с. г.

На 5 май т. г. се яви на ревизия главниятъ училищенъ инспекторъ г-нъ Иор. П. Георгиевъ. Сжшиятъ день посѣти гимназията и Министра на народното просвѣщение, г-нъ Никола Мушановъ.

Прѣзъ учебната година се поминаха 3 ученички: 2 отъ тифусъ, една отъ шарка (morbili).

На 29 юний т. г. на 10 часа прѣдъ обѣдъ въ гимнастическия салонъ на гимназията се даде кратъкъ отчетъ за учеб. 1908/909 година отъ директора въ присѣтствието на голѣмо число граждани и гражданки. Прѣди отчета се изпълни програма, която съдържаше, хорово пѣние, дуетъ, цигулки, пиано, декламации и пр. Слѣдъ отчета се раздадоха свидѣтелствата на свършилитѣ III и VII кл. заедно съ наградитѣ на отличилитѣ се ученички, слѣдъ което се объяви, че учебната година се свършва.

Б. Учителски персоналъ.

а) измѣнения на персонала.

Въ началото и прѣзъ течение на учеб. година въ учителския персоналъ на гимназията станаха слѣднитѣ промѣни:

а) прѣмѣстени въ други училища или уволнени:

1. *Киро Вичевъ*, директоръ, съ заповѣдъ № 1671 отъ 1./VIII. прѣмѣстенъ на сжщата длѣж, при Видин. дѣв. гимназия;
2. *М. Манасиевъ*, III ст., съ заповѣдъ № 1671 отъ 1./IX прѣмѣстенъ въ Лѣсков. прогимназия;

3. *М. Кабакчиева*, волнонаемна, съ заповѣдь № 1671 отъ 1/IX прѣмѣстена въ Добриш. дѣв. прогимназия;

4. *Е. Платнаровъ*, I ст., съ заповѣдь № 1672 отъ 1/IX прѣмѣстенъ въ Шумен. дѣв. педагогич училище;

5. *Г. Аностоловски*, I ст., съ заповѣдь № 1672 отъ 1/IX прѣмѣстенъ въ Балч. прогимназия;

6. *Ел. Добрева*, волнонаемна, съ заповѣдь № 1672 отъ 1/IX прѣмѣстена въ Разгр. дѣв. прогимназия;

7. *Ан. Явашовъ*, I ст., съ заповѣдь № 1673 отъ 1/IX прѣмѣстенъ въ Разгр. м. гимназия;

8. *М. Н. Табакова*, I ст., съ заповѣдь № 1874 отъ 1/IX прѣмѣстена въ Старозагор. дѣв. педагогическо училище;

9. *Зафира Златарова*, ред. по ржкодѣл., съ заповѣдь № 2811 отъ 22/XI прѣмѣстена въ Ямбол. дѣв. прогимназия;

10. *Кина. Генова*, V кл., съ заповѣдь № 920/909 г. отъ 3/IV прѣмѣстена въ Плѣв. дѣв. прогимназия;

11. *Ив. Вакъвчиевъ*, I ст., съ заповѣдь № 1669 отъ 1/IX уволненъ;

12. *В. Тодоровъ*, I ст., съ заповѣдь № 1669 отъ 1/IX уволненъ;

13. *К. Стателовъ*, I ст., съ заповѣдь № 1669 отъ 1/IX уволненъ;

14. *Хр. Цаневъ*, I ст., съ заповѣдь № 2036 отъ 1/IX уволненъ.

б) назначени на ново или прѣмѣстени отъ други училища:

1. *Ив. Кефсизовъ*, I ст., съ заповѣдь № 1670 отъ 1/VIII назначенъ за и. д. директоръ;

2. *М. Арnaudовъ*, Варн. окр. учил. и-ръ, съ заповѣдь № 1665 отъ 1/VIII прѣм. за I ст. учитель;

3. *В. Гочевъ*, I ст., съ заповѣдь № 1671 отъ 1/IX прѣмѣстенъ отъ Ловеш. м. прогимназия;

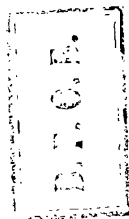
4. *Т. Някиевъ*, I ст., съ заповѣдь № 1671 отъ 1/IX прѣмѣстенъ отъ Варн. дър. м. гимназия;

5. *Л. Поповъ*, I ст., съ заповѣдь № 1673 отъ 1/IX прѣмѣстенъ отъ Търнов. дѣв. гимназия;

6. *Невѣна Тодорова*, волнонаема, съ заповѣдь № 1673 отъ 1/IX прѣмѣстена отъ Балчиш. прогимназия;

7. *Ив. Пастуховъ*, II ст., съ заповѣдь № 1674 отъ 1/IX прѣмѣстенъ отъ Османъ Пазар. прогимназия;

8. *Сп. Икономова*, врѣменовоназначена, съ заповѣдь № 1874 отъ 1/IX прѣмѣстена отъ Старозагор. педаг. уще;

9. *Зафира Златарова*, ред. по ржкодъл., съ заповѣдь № 1981 отъ 1/IX прѣмѣстена отъ Казан. дѣв. прогимназия;

10. *Кина Панайотова*, врѣменоуновоназначена, съ заповѣдь № 1944 отъ 1/IX прѣмѣстена отъ Виндин. дѣв. гимназия;

11. *Ж. Кръстичъ*, волнонаеменъ, съ заповѣдь № 2811 отъ 22/XI прѣмѣстена отъ Ямбол. дѣв. прогимназия;

12. *Д. Лазовъ*, съ заповѣдь № 1980 отъ 22/XI назначенъ за III ст. учителъ;

13. *Ева Панчева*, съ заповѣдь № 1943 назнач. за волнонаемна по 100 лв. сед. урокъ;

14. *Елисавета Михайлова*, съ заповѣдь № 1980 назнач. за волнонаемна по 80 лв. сед. урокъ;

15. *Людмила Заимова*, съ заповѣдь № 1980 назнач. за волнонаемна по 90 лв. сед. урокъ.

Въ сравнение съ 1907/908 год. числото на учителитѣ се увеличи съ единъ, защото и паралелкитѣ се увеличиха; така щото при гимназията имаше 18 учители (съ директора) и 17 учителки (съ лѣкарката).

б) *Положението на персонала* съ подробно посочване мѣсторождението, възрастьта, класътъ, годинитѣ на учителствуването, прѣподаванитѣ прѣдмети и пр. изложено въ слѣднѣто:

(Гледай *свѣдѣния* за учителския персоналъ прѣзъ учеб. 1908/909 год. № по редъ, прѣземе и име, мѣсторождение, възраст, класъ и пр.).

ТАБЛИЦА

**за учителския персонал на гимназията прѣзъ
учебната 1908—1909 г.**

№ по редъ	Прѣзиде и име	Мѣсторождение	Възраст	Въ кой класъ	Година на учителству- ване
1	Ариаудовъ Михаилъ	Сливенъ	42	III кл.	22
2	Атанасовъ Васила	Шуменъ	36	волнонаемна съ заплата 2640 отъ 2.IV 907 г.	16
3	Антонова Веселина	"	29	волнонаемна съ заплата 1440 лв.	8
4	Балкански Георги	"	55	III кл.	31
5	Базала Максъ	г. Беловаръ (Хърв.)	27	врѣм. нов. назн.	2 год. 11 м.
6	Видинлиева Мариа	Габрово	33	волнонаемна съ 2100 л.	14
7	Гочевъ Велико	Котелъ	41	III кл.	18½
8	Добревъ Ганчо	с. Елхово (Казанл.)	44	II кл.	18 год. 11 м.
9	Димитровъ Желю	с. Градецъ (Котл.)	55	III кл.	18 8 м.
10	Д-ръ Зограф. М. Божана	Варна	28	учит. лѣкарка	5½
11	Займова Людмила	"	24	волнон. на часть	2
12	Икономова Станка	Провадия	24	врѣм. новон.	3

Какви прѣдмети е прѣподавалъ и въ кои класове	Седмични уроци	Особинитѣ длѣжности които е изпълнявалъ прѣзъ годината
Всеоб. история Iабв, география Iабв църк. история Vабв	18	Класенъ наставн. на Iв кл.
Френ. езикъ Шабв, IVв и VIаб	18	Кл. наставникъ на IVв кл.
Ржкодѣлие Пабв, Шабв, IVабвг и гимнастика Шаб	24	Клас. настав. на Ша кл.
Бълг. езикъ IVабв и красноп. Пабв	18	Клас. настав. на IVа кл.
Лат. езикъ Va, VIа и VIIа, нѣмски езикъ IVвг и VIIаб кл.	18	Библиотекаръ на учител. библиотека
Аритметика Пабв, геометрия Пабв рисувание Iабв	21	Клас. настав. въ IIа кл.
Ест. история Пабв, Шабв, Vабв и VIIаб	20	Завед. ест. кабинетъ
Всеоб. история IVаб, бълг. история Шабв и география Шабв	18	Клас. настав. на IIIв кл.
Български езикъ Iабвг	20	Клас. настав. на Iб кл.
Хигиена VIIаб и антропология VIаб	6	Лѣкарка при гимназията
Аритметика Iабвгд и гимнаст. Iабв	21	—
Всеоб. истор. Пабв и IVвг география Пабв	18	Клас. настав. на IIв кл.

№ по редъ	Прѣзиде и име	Мѣсторождение	Възраст	Въ кой класъ	Година на учителству- ване
13	Кефсизовъ Иванъ	Дрѣново	42	Ш кл.	19
14	Кръстевъ Александръ	Видинъ	30	IV кл.	8
15	Кръстичъ Живка	Свищовъ	25	волнонаем. съ 1200 л.	7
16	Лазовъ Димитъръ	Кюстендилъ	27	V кл.	3
17	Мутафовъ Георги	Шуменъ	46	Ш кл.	24
18	Минчевъ Коста	„	34	III кл.	13
19	Минкова Мария	Лозенградъ (Одр).	36	волнонаем. съ 2640 л.	20
20	Манова Виктория	Варна	30	волнонаемна съ 1860 л.	11
21	Мутафова Мария	Вратца	26	волнонаемна съ 1740 л.	9
22	Михайлова Елисавета	Търново	25	волнон. на часъ	4
23	Някшвъ Тодоръ	с. Волканецъ (Бесарабия)	46	II кл.	25
24	Поповъ Лазаръ	с. Ходжа Абдула (Бесарабия)	49	„ „	25

Какви прѣдмети е прѣподавалъ и въ кои класове	Седмични уроци	Особнитѣ длѣжности които е изпълнявалъ прѣзъ годината
Български езикъ Шв кл.	5	Директоръ
Пѣние Шабв, IVабвг, Vабв, VIаб и VIIаб	24	Клас. наставн. на IVг кл., регентъ на ученич. хоръ и оркестръ, заведв. муз. кабинетъ
Ржкодѣлие въ Iбвгд, Vабв, VIаб и VIIаб	22	Завед. ржкод. кабинетъ
Бълг. езикъ Шаб, педагогния VIIаб, психол. VIIаб и красноп. Iгд	20	Кл. настав. на Шб кл.
Бълг. езикъ въ Пабв и Id.	20	Кл. настав. на Пб кл.
Бълг. езикъ IVг, Vабв и красноп. Iабв.	17	Кл. настав. на Va кл.
Нѣмски езикъ IVаб, домакин. VIаб, гимнастика V абв и VIIаб	20	Кл. настав. на VIа кл.
Френски езикъ Ia, Пабв, Vаб и ржкодѣлие Ia.	18	Кл. настав. на Ia кл.
Рисувание Па, Шабв VIаб и пѣние Iабвгд, Пабв.	23	Библиотекаръ на ученич. библиотека
Гимнастика Iгд, Пабв, Шв, IVабвг, и VIаб.	24	Завед. гимнастич. сбирки
Математика Vабв, IVаб и геом. Шб.	17	Клас. настав. на Vв кл.
Физика въ Шабв, Vабв, VIаб и VII аб.	20	Завед. физич. кабинетъ

№ по редъ	Прѣзиме и име	Мѣсторождение	Възрастъ	Въ кой класъ	Години на учителству- ване
25	Поповъ Стефанъ	с. Кюлефча (Шумн).	43	IV кл.	17
26	Панчсва Ева	Казанлъжъ	26	волнонаем. на часъ	6
27	Пастуховъ Иванъ	Севлиско	32	IV кл.	12
28	Панайотова Кина	Русе	23	врѣмен. новон.	2
29	Райновъ Божилъ	Котелъ	50	редов. съ 3900 л. г.	15
30	Стойановъ Иванъ	Казанлъжъ	34	IV кл.	11
31	Самуелъ Рашель	Русе	37	волнонаем. съ 2100 л.	14
32	Стефанова Олга	Русе	29	волнонаемна съ 1740 л.	10
33	Тодорова Невѣна	Добричъ	37	волнонаемна съ 2640 л.	18
34	Фиковъ Фико	Ловечъ	55	П кл.	31
35	Челебиева Надежда	Русия	39	волнонаем. съ 1860 л.	13

Какви прѣдмети е прѣподавалъ и въ кои класове	Седмични уроци	Особинитѣ длѣжности които е изпълнявалъ прѣзъ годината
Химия Шабв, IVабвг, Ест. история Ig.	18	Завед. химич. кабинетъ
Нѣмски езикъ Vабв, VIаб, Зак. бо- жи Iaбв, и логика (етика) VII аб.	21	Завед. сбиркитѣ на наглед- ната метода
Всеоб. история Vабв, VIаб, и геогр. VIаб.	19	Кл. наставн. на VIб кл.
Математ. въ IVабвг., и геометр. Шв.	18	Кл. наставн. на IVб кл.
Българ. езикъ въ VIаб и VПаб.	16	Кл. наставн. на VIIа кл.
Всеоб. история VПаб, Igд, географ. VПаб, и Igд.	18	Кл. наставн. на VIIб кл.
Френ. езикъ въ IVабг. и Vабв.	18	Кл. наставн. на IVб кл.
Рисуване Igд, Пбв, IVабвг, Vабв и VПаб.	24	Кл. наставн. на Ig кл.
Френски езикъ Ibвгд, ест. истор Iaбв.	18	Кл. наставн. на Id кл.
Матем. въ VПаб. аритм. IIIабв и геом. IIIа.	17	Касиеръ на фонда за подпо- мог. на бѣдни ученички
Зак. божи Ibгд, Пабв, Шабв, руски езикъ Vабв и VIаб.	22	Домак. на фонда за подп. на бѣдни ученички

в) Отпуски на персонала

прѣзъ течение на годината слѣднитѣ учители сж отсѣжтсвували по болѣсть, по важни сѣмейни и други причини.

№ по редъ	Име и прѣзѣме на учителитѣ и учи- телкитѣ	Д а т а	Коико часа	По кои прѣдмети	Причини
1	Антонова Веселина	31/X, 17/XI, 28/XI, 12/XII, 13/XII, 16/II, 17/II, 18/II, 20/II, 21/II, 23/II, 24/II, 25/II, 26/II, 27/II, 28/II, 2, 3, 4, 5, 6, 7/III, 17/IV, отъ 30/V до 13/IV	123	Гимнаст., ржк.	по болѣсть
2	Атанасова Васила	16/XII, 21/IV	5	Френски езикъ	по болѣсть
3	Арнауловъ Мих.	13/IV	6	История	" "
4	Балкански Георги	30/X, 6/XI 7/XI, 2/XII, 10/II, 12/II, 13/2, 16/II, 17/II, 12/III, 14/III, 17/III, 18/III, 19/III, 20/III, 21/III и 4/VI	47	Българ. езикъ Краснописъ "	бол. и кар. " " " " " "
5	Базала Максъ	6/II, 7/II, 16/II, 7/III, 10/III, 9/III до 14/III, 30/IV, 4/V, 5/V, 6/V	39	Лат. и Нѣм. ез.	дом. прич.
6	Виднилиева Мария	6/II	2	Аритметика	по болѣсть
7	Генова Кина	19/XII, 10/III—3/IV	42	Френ. езикъ	бол., отпус.
8	Димитровъ Желю	22/X	3	Българ. езикъ	по болѣсть
9	Добревъ Ганчо	Отъ 6/IV до 8/IV	9	История	отпуска
10	Златарова Зафира	20/IX, 21/X, 24/X, 27/X, до 31/X, 1/XI 3/XI, 4/XI, 6/XI 7 /XI, 12/X—15/XI, 17/XI—22/XI, 25/XI—27/XI	92	Ржкодѣлие	по болѣсть и отпуса
11	Занмова Людмила	27/XI, до 29/X, 1/XII, 20/IV	18	Аритм. Гимнаст.	по болѣсть
12	Икономова Станка	3/X, 29/IX, 30/IX, 27/IV, 4/V до 6/V	18	Бсеоб. история и география	по болѣсть и екскур.
13	Кръстевъ Алекс.	20/XI, 22/XI, 24/XI 4/V, 5/V, 6/V	19	Пѣние	дом. прич. ск.
14	Кръстичъ Живко	6/II, 24/IV, 25/IV, 27/IV, 28/IV	18	Ржкодѣлие	по болѣсть
15	Минчевъ Коста	отъ 1—20/X, 16/IV	51	Българ. езикъ	зап. войникъ

№ по редъ	Име и прѣзиме на учителитѣ и учи- телскитѣ	Д а т а	Колко часа	По кои прѣдмети	Причини
16	Мутафова Мария	6/X, 7/X, 14/XI, 17/XI, 18/XI, 19/XI/ 5/XII, 28/I до 31/, 3/II—6/II, 9/II до 13/II, 16/II—18/II, 6/III, 7/IV, 24/IV, 26/V, 27/V и 8/VI	91	Ржк. и пѣние	болестъ и дом. прич.
17	Минкова Мария	6/П, 24/Ш, 4/V, 5/V, 6/V	11	Нѣм. ез. и гим.	бол. екскур.
18	Михаил. Елисавета	11/II, 12/П, 13/П, 16/П, 28/V, 5/V,	21	Гимнастика	болестъ
19	Мирска-Зографска	4/XI, 6/XI	4	Медиц. и хиг.	болестъ
20	Някъшевъ Тодоръ	18/П	1	Алгебра	дом. прич.
21	Панчева Ева	15/X, 16/X, 24/XI, 25/XI, 26/XI, 26/I, 27/I, 12/Ш, 29/VI, и 30/V	30	Зак. Божи, нѣм. ез., Логика	болестъ
22	Поповъ Лазаръ	26/IX, 21/Ш	5	Физика	дом. прич.
23	Поповъ Стефанъ	7/Ш	1	Хим., Ест. Истор.	въ сѣда
24	Панайотова Кина	7/Ш, 23/Ш, 24/Ш, 4/V, 5/V, 6/V	20	Математика	отпус. и ек.
25	Пастуховъ Иванъ	7/Ш, 19/Ш, 20/Ш, 21/Ш, 23/Ш, 24/Ш, 4/V, 5/V	27	История	бол. каран. екскур.
26	Райновъ Божилю	2/XI, 3/IX—6/IX, 8/IX, 10/IX, 11/IX, 30/X, 31/X, 3/XI—7/XI, 10/XI—15/XI, 17/XI, 6/II, 8/IV	65	Българ. езикъ	болестъ и отпуска
27	Стойановъ Иванъ	30/X, 3/XI до 5/XI, 20/XI, 4/Ш до 6/Ш	30	Истор. и Геогр.	болестъ
28	Стефанова Олга	11/XП, 7/П	4	Рисуване	дом. прич.
29	Тодорова Навѣна	21/XI	3	Френ. езикъ	отпуска
30	Челебнева Надежда	20/IX, 26/IX, 19/I, 6/П, 20/IV	16	Рус. ез., Зак. Бож.	болестъ и дом. прич.
Всичко отсъств.: 803					

г. Награди, повишения, командировки и др.

1. *Ив. Кефсизовъ* съ указъ № 76/909 год. се утвърди отъ 1. I/908 год. въ длъжностъ директоръ.

2. *К. Минчевъ* съ заповѣдь № 3179/908 год. се повиши отъ 1. I/909 год. въ I степенъ.

3. *Ал. Кръстевъ* съ заповѣдь № 3179/908 год. се повиши отъ 1. I/909 год. въ II степенъ.

4. *В. Антонова* съ заповѣдь № 3178/908 год. се увеличи заплатата отъ 1200 на 1440 лв.

5. *К. Минчевъ* съ заповѣдь № 1564/909 год. се назначава пратеникъ въ Провадийската смѣс. прогимназия.

6. *Ив Пастуховъ* съ заповѣдь № 1564/908 год. се назначава пратеникъ въ Добрич. дѣвич. прогимназия.

Статистически свѣдѣнія
за
учителския персоналъ прѣзь учебната
1908—1909 г.

	Учители	Учителки
<i>I. Числото на учителитѣ въ края на миналата учебна година:</i>	21	13
<i>II. Числото на учителитѣ въ края на отчетната учебна година:</i>	18	17
Отъ тѣхъ били:		
Миналата учебна година	12	9
На ново назначени	1	3
Прѣмѣстени отъ другадѣ	5	5
Всичко	—	—
<i>III. Възраст на учителитѣ:</i>		
Отъ 20—25 години	—	3
„ 25—30 „	2	7
„ 30—35 „	3	3
„ 35—40 „	1	4
„ 40—45 „	5	—
„ 45—50 „	3	—
Повече отъ 50 „	4	—
Всичко	18	17
<i>IV. Класове на учителитѣ:</i>		
Първокласни	—	—
Второкласни	4	—
Третокласни	7	—
Четвъртокласни	4	—
Петокласни	1	—
Врѣменноназначени	1	4
Волнонаемни съ заплата на III степ. 2640 лв.	—	3
Волнонаемни съ заплата на часъ	—	3
Волнонаемни	—	6
Учителка лѣкарка	—	1
Редовенъ съ заплата 3900 лв.	1	—
Всичко	—	—
<i>V. Образование:</i>		
Съ пълно висше и пълно срѣдно	13	3
„ „ „ непълно „	1	—
„ „ срѣдно „ „ висше	2	6
„ непълно срѣдно и непълно висше	—	—
„ пълно срѣдно образование	2	2
„ непълно „	—	—
„ Специално: ржкодѣлие, рисув., гим. и пр.	—	6
Всичко	18	17

		Учители	Учителки
<i>VI. Години на учителствуване:</i>			
Учителствували по-малко отъ 5 год.	.	2	4
" отъ 5—10 год.	.	—	5
" " 10—15 "	.	4	6
" " 15—20 "	.	6	1
" " 20—25 "	.	2	1
" " 25—30 "	.	2	—
" Повече отъ 30 "	.	2	—
Всичко		18	17
<i>VII. Разпрѣдѣление на учителитѣ по числото на седмичнитѣ часове:</i>			
Прѣподавали седмично по-малко отъ 18 часа		5	1
" " " " по 18 "		6	6
" " " " " 19 "		2	—
" " " " " 20 "		4	1
" " " " " 21 "		—	3
" " " " " 22 "		1	6
Всичко		18	17
<i>VIII. Разпрѣдѣление на учителитѣ по числото на прѣподаванитѣ прѣдмети:</i>			
Прѣподавали само 1 прѣдметъ	.	9	7
" " 2 "	.	8	8
" " 3 "	.	1	2
Повече отъ 3 прѣдмета	.	—	—
Всичко		18	17

В. Движение на ученичкитѣ по класове и изобщо.

Прѣзъ миналата учебна 1907/908 год. е имало записани 754 ученички: отъ които прѣзъ годината напуснали 45, та останали въ края на учебната година 709. Прѣзъ течещата година сж постѣпили въ гимназията всичко 848, т. е 94 ученички повече отъ миналата година. Записанитѣ ученички се разпрѣдѣлиха на 22 паралелки, а по класове, както слѣдва:

Въ I кл. — 223 уч.; въ II кл. — 139; въ III кл. — 107; въ IV кл. — 148; въ V кл. — 101; въ VI кл. — 84; въ VII кл. — 46.

Прѣзъ течението на годината сж напуснали гимназията 46 ученички: отъ тѣхъ 20 — по болестъ, 3 умрѣли; 3 изключени за лошо поведение; 4 — по нѣмане срѣдства за поддържане; 10 — отишли въ други училища, а 6 — по неизвѣстни причини. Останали до края на годината 802, т. е. 93 ученички повече отъ миналата година.

Отъ записанитѣ ученички 205 постѣпили отъ IV отд; 557 отъ по-долни класове и 86 повтарятъ сжшитѣ класове.

Отъ всички 848 ученички прѣзъ годината постѣпили въ пансиона 60 ученички; отъ тѣхъ прѣзъ I-то полугодие напуснали 2 по болестъ и 2 — по домашни причини; по сжшитѣ причини 3 напуснали и прѣзъ II-полугодие, та останали 53 пансионерки до края на годината.

По-подробни статистически свѣдѣния за ученичкитѣ сж изложени въ слѣднитѣ таблици:

Статистически свѣдѣния за ученичкитѣ.

	Броятъ на ученичкитѣ по класове и паралелки																							
	I				II			III			IV				V			VI		VII			VIIобр.	всичко
	а	б	в	г	д	а	б	в	а	б	в	а	б	в	г	а	б	в	а	б	а	б		
I. Броятъ на ученичкитѣ въ края на мин. учеб. година.	37	38	35	36	—	45	43	42	35	34	35	36	35	32	—	41	41	—	28	29	28	33	26	709
II. Движение на ученичк. прѣзъ отчет. год.																								
Записани въ началото на учеб. година	44	45	43	46	40	46	46	47	35	33	35	36	35	36	36	34	33	33	40	42	22	23	—	830
Постѣпили прѣзъ годин.	—	—	—	2	3	—	—	—	1	2	1	—	1	—	4	—	1	—	1	1	1	—	—	18
Всичко	44	45	43	48	43	46	46	47	36	35	36	36	36	36	40	34	34	33	41	43	23	23	—	848
Напустили прѣзъ годин.	2	2	4	1	2	—	—	5	—	1	6	—	3	2	5	1	2	1	2	2	4	1	—	46
Останали въ края на учеб. година	42	43	39	47	41	46	46	42	36	34	30	36	33	34	35	33	32	32	39	41	19	22	—	802
Всичко	44	45	43	48	43	46	46	47	36	35	36	36	36	36	40	34	34	33	41	43	23	23	—	848
III. Причини, поради които ученичкитѣ сж напустили училището																								
По нѣмане срѣдства	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	5
По болестъ	1	1	4	1	1	—	—	1	—	2	—	—	—	1	—	1	2	—	2	—	1	1	—	19
По смъртъ	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Отишли въ други учил.	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	9
Исключени за лошо пов.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3
Исключ. съ право да държатъ изпитъ въ края на год.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
По неизвѣстни причини	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Всичко	2	2	4	1	2	—	—	5	1	3	3	2	1	2	5	1	2	1	2	2	4	1	—	46

	Броятъ на ученичкитѣ по класове и паралелки																								Всичко
	I					II			III			IV				V			VI		VII				
	а	б	в	г	д	а	б	в	а	б	в	а	б	в	г	а	б	в	а	б	а	б			
IV. Отсѣ- ствие на у- ченичкитѣ																									
Никакъ не отсѣствув.	1	3	1	—	4	4	3	11	1	2	—	3	4	2	1	1	2	2	1	1	3	1			50
Извинени :																									
отъ 1—5 ч.	1	6	4	10	5	4	3	7	—	3	—	—	3	4	7	1	1	—	2	1	2	2			66
„ 6—10 ч.	3	4	8	7	3	2	5	8	3	6	4	1	4	10	4	4	4	1	4	5	—	—			90
„ 11—20 ч.	4	8	4	5	8	9	7	7	3	5	3	8	5	7	9	5	8	14	11	9	3	4			146
„ 21—30 ч.	8	5	8	5	5	5	7	5	3	5	3	6	6	1	5	4	—	4	5	6	2	1			99
„ 31—40 ч.	1	5	5	6	4	8	3	4	5	4	5	2	4	2	—	2	5	3	1	4	5	2			80
„ 41—50 ч.	3	4	1	4	4	1	4	1	6	1	5	5	2	—	—	6	6	1	2	3	3	2			64
Пов. отъ 50 ч.	23	10	8	9	8	13	14	4	15	8	16	11	8	10	5	11	8	8	13	14	5	11			228
Всичко	44	45	39	46	41	46	46	47	36	34	36	36	36	36	31	34	34	33	39	43	23	23			823
Неизвинени отсѣствия :																									
отъ 1—5 ч.	5	18	8	24	17	9	1	8	9	19	8	5	10	19	12	19	17	7	11	14	1	5			246
отъ 6—10 „	—	2	12	4	3	9	—	5	3	2	8	5	1	6	5	4	5	25	—	6	—	—			107
„ 11—15 „	—	—	2	3	1	3	—	7	—	4	8	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—			32
„ 16—20 „	—	—	4	—	—	2	—	4	1	—	5	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—			17
Пов. отъ 20 „	—	—	—	2	—	1	—	10	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—			18
Всичко	5	20	26	33	21	24	1	34	13	25	31	10	11	25	24	23	22	32	11	20	2	7			420
V. Класи- фикация на ученичкитѣ по народн.																									
Българки	41	40	40	40	40	42	41	47	33	31	33	36	34	35	37	32	33	33	39	43	23	23			797
Еврейки	3	—	3	2	—	2	5	—	—	2	1	—	1	1	—	1	1	—	1	—	—	—			23
Гъркини	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			2
Рускини	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			4
Арменки	—	1	—	3	—	2	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			10
Други наро- дности	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1	—	—	1	—	—	—			12
Всичко	44	45	43	48	43	46	46	47	36	35	36	36	36	36	40	34	34	33	41	43	23	29			848
VI. Класи- фикация на ученичкитѣ по вѣроиз- повѣданіе																									
Изм. правос.	40	41	40	43	40	42	41	46	32	31	33	36	34	34	36	32	33	33	39	43	23	23			795
Католици	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—			4
Протестанти	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—			7
Израилтянки	2	3	3	2	3	2	5	—	3	2	1	—	1	1	3	1	1	—	1	—	—	—			34
Армено-гри- гориянки	—	1	—	3	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			8
Всичко	44	45	43	48	43	46	46	47	36	35	36	36	36	36	40	34	34	33	41	43	23	23			848

Г. Срѣдства за поддържане на ученичкитѣ.

Отъ записанитѣ прѣзъ годината 848 ученички, 832 ученички сж поддържани на родителски срѣдства; а 16 отъ частни лица и благодѣтелни дружества; 19 ученички получаваха храна въ безплатнитѣ трапезарии. Само на Екатерина Тодорова отъ III кл., възъ основа на прѣдписание № 14196 отъ 7. X 908 год. по министерството на народното просвѣщение, е било разрѣшено да живѣе и се храни безплатно въ държавния пансионъ при гимназията.

Лихвитѣ въ размѣръ 200 лв. зл. отъ фонда, основанъ отъ покойния варненски гражданинъ *Велико Христовъ*, съгласно рѣшението на учителски съвѣтъ, се дадоха по равно на ученичкитѣ, Димитрова Недѣлка отъ II-в. кл., Обрѣшкова Пена отъ VI-а. кл. и Дервенска Невѣна отъ VII-а кл., понеже бѣха показали най-добъръ успѣхъ и при примѣрно поведение. Поклонъ прѣдъ паметъта на подобенъ дарител!

Д. Учение.

Учебниятъ материалъ по всички прѣдмети и въ всички класове е прѣминатъ съгласно програмата, съ изключение на слѣдния и то по причини: по ржкодѣлие въ I-тѣ класове не е минато плетене на чорапъ, въ V-тѣ класове: дѣтскитѣ роклички, въ VI-тѣ класове дѣтскитѣ роклички съ разни бродерии и пастички, въ VII-тѣ класове бродирание на машина, фасониране и гарниране на дамски шапки. По Аритметика въ III-тѣ класове не е минато: понятие за квадратъ и кубъ на едно число и за квадратъ и кубиченъ коренъ.

По Физика въ V-тѣ класове не е минато: разпространение на топлината, влажностъ, водни метеори, вѣтрове и извори на топлината. Въ VI-тѣ класове: Око и гледане. Оптични инструменти; оптични явления: съзоряване, джга, лжчиста топлина.

По География въ VII-тѣ класове не е минато: земи, населени съ българи по липса на учебникъ и нѣмане на врѣме.

По Етика въ VII-тѣ класове по нѣмане на врѣме не е минато: енергистическата школа, а по нѣмски езикъ въ VI-тѣ класове не е минатъ слѣдния материалъ: 1. *Adverbialbestimmungen*, 2. *Die arten der Nebensätze*, причината е, че трѣбвало учителката да вземе материала прѣдвиденъ за V класъ и че късно се снабдиха ученичкитѣ съ учебници.

ТАБ

за числото на писменитѣ работи на

[illegible]

Л И Ц А

ученичкитѣ прѣзъ учеб. 1908 1909 г.

ДОМАШНИ УПРАВЛЕНИЯ																							
IV								V						VI				VII					
а		б		в		г		а		б		в		а		б		а		б			
класси	домашни	класси	домашни	класси	домашни	класси	домашни	класси	домашни	класси	домашни	класси	домашни	класси	домашни	класси	домашни	класси	домашни	класси	домашни		
6	8	6	8	6	8	4	4	4	4	4	4	4	4	6	4	6	4	8	—	8	—		
4	почти при всѣки урокѣ	4	поч. при вс. ур.	4	при всѣки ур.	4	поч. при вс. ур.	3	поч. при вс. ур.	3	поч. при вс. ур.	3	поч. при вс. ур.	4	при всѣки ур.	4	при всѣки ур.	4	3	4	3		
5	при всѣки ур.	5	поч. при вс. ур.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	4	поч. при вс. ур.	4	поч. при вс. ур.		
—	—	—	—	—	—	—	—	4	поч. при вс. ур.	4	поч. при вс. ур.	4	поч. при вс. ур.	—	2	—	2	—	—	—	—		
4	при всѣки ур.	4	при всѣки ур.	4	при всѣки ур.	4	при всѣки ур.	4	при всѣки ур.	4	при всѣки ур.	4	при всѣки ур.	4	поч. при вс. ур.	4	поч. при вс. ур.	4	4	4	4		
4	20	4	20	4	20	4	20	4	при всѣки ур.	4	при всѣки ур.	4	при всѣки ур.	4	поч. при вс. ур.	4	поч. при вс. ур.	4	4	4	4		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3		

К Л А С О В Е и

Въ колко учебни часа е миналъ материала по всѣки прѣдметъ	I					II		
	а	б	в	г	д	а	б	в
Законъ Божий	30	28	27	33	34	67	65	66
Българ. ез. и литература	169	164	165	156	159	168	169	172
Руски езикъ	—	—	—	—	—	—	—	—
Френски езикъ	99	93	94	91	97	100	99	100
Нѣмски езикъ	—	—	—	—	—	—	—	—
Латински езикъ	—	—	—	—	—	—	—	—
Аритметика	86	87	90	89	82	94	101	102
Геометрия и чертание	—	—	—	—	—	66	70	66
Естествена история	61	60	64	68	72	64	66	63
Хигиена и медицина	—	—	—	—	—	—	—	—
Физика	—	—	—	—	—	—	—	—
Химия	—	—	—	—	—	—	—	—
Всеоб. и българ. история	66	66	66	62	58	64	62	64
География	68	67	66	63	66	63	62	58
Църковна история	—	—	—	—	—	—	—	—
Психология	—	—	—	—	—	—	—	—
Логика Етика	—	—	—	—	—	—	—	—
Домакинство	—	—	—	—	—	—	—	—
Пѣние	30	31	30	30	30	54	60	60
Рисувание	70	58	62	62	62	62	64	60
Краснописъ	32	31	32	35	35	30	30	30
Ржкодѣлие	63	50	45	42	48	56	50	46
Гимнастика	65	56	55	58	59	59	62	63
Педагогия	—	—	—	—	—	—	—	—
Алгебра	—	—	—	—	—	—	—	—
	839	791	796	789	802	947	960	950

ПАРАЛЕЛКИ.

III			IV				V			VI		VII		Всичко
а	б	в	а	б	в	г	а	б	в	а	б	а	б	
30	28	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	439
166	116	171	154	154	154	149	95	97	94	112	105	88	87	3114
—	—	—	—	—	—	—	61	62	62	62	64	—	—	311
91	100	98	96	98	82	98	93	92	95	91	91	58	60	2016
—	—	—	94	92	98	98	84	87	89	88	89	65	65	949
—	—	—	—	—	—	—	95	—	—	97	—	63	—	255
96	96	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1021
74	60	58	63	60	65	63	33	34	36	61	59	53	53	974
57	67	66	—	—	—	—	66	67	67	30	35	30	28	1031
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	31	62
63	64	65	—	—	—	—	67	64	65	69	68	59	60	644
37	35	35	93	96	96	94	—	—	—	—	—	—	—	486
66	66	67	103	104	95	100	86	89	83	94	90	77	76	1704
68	67	67	—	—	—	—	—	—	—	68	68	58	58	967
—	—	—	—	—	—	—	64	64	66	—	—	—	—	194
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	32	—	—	64
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	60	123
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	60	—	—	118
56	61	59	64	58	59	62	62	62	61	33	34	28	28	1052
50	52	55	60	58	70	70	68	60	60	58	50	50	50	1311
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	255
60	52	46	52	60	64	52	43	44	44	48	44	13	13	1035
57	49	52	50	44	55	53	61	64	65	45	51	55	54	1232
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	58	116
—	—	—	70	66	72	68	63	60	63	38	34	34	34	602
971	963	968	899	890	910	907	1041	946	950	1084	974	883	815	20075

Л И Ц А

Зрѣлостенъ изпитъ.

А Декемврийска сесия.

Зрѣлостниятъ изпитъ прѣзъ тази сесия се произведе отъ 8—17 декемврий включително. Явиха се 11 абитуриентки отъ педагогически отдѣлъ и то на повторителенъ изпитъ и 4 абитуриентки отъ общеобразователенъ отдѣлъ — двѣ положиха цѣлъ изпитъ и двѣ повторителенъ.

Темитъ за писменъ изпитъ бѣха слѣднитѣ:

а) по *български езикъ*: „Чуждитъ влияния въ книжнине-та ни прѣзъ първитъ години слѣдъ възрожденето.“

б) по *педагогя*: „Формално и материално образование.“

в) по *математика*: 1) отъ капиталътъ 25000 лв., даденъ съ сложна лихва по 62% ежегодно се зема по 1000 лв. Въ каква сума ще се обърне тоя капиталъ слѣдъ толкова години, колкото е послѣдниятъ членъ на една аритметическа прогресия, която има 4 члена и на която сумата на членоветъ е 36, а първиятъ членъ е 3?

2) Диагоналътъ на сѣчението на единъ отвѣсенъ цилиндръ съ плоскостъ, която минава прѣзъ осъта на цилиндра е 75 см.; височината на сѣчението се отнася къмъ неговата основа, както 4:3. Въ долната основа на цилиндра е вписанъ квадратъ, който служи за основа на правилна пирамида, на която върха лежи въ центра на горната основа на цилиндра. Да се намѣри обема на тая пирамида!

3) Да се опрѣдѣли километрическото разстояние между Бургазъ и София, когато географическата дължина и ширина на Бургазъ сж: $\alpha = 27^{\circ} 33' 16''$; $\beta = 42^{\circ} 30'$, а на София $\alpha = 23^{\circ} 19' 39''$; $\beta = 42^{\circ} 41' 40''$.

г) по *френски езикъ*: диктовки: „Les voyages à pieds,“ отъ J. J. Rousseau и прѣводъ: „L'exil“ отъ M-me de Staël.

Всичкитѣ абитуриентки, които се явиха прѣзъ тая сесия на зрѣлостенъ изпитъ, издържаха изпита си съ успѣхъ. Това се вижда отъ приложения поимененъ списъкъ.

Б. Юнска сесия.

Писменитѣ изпити се произведоха на 1, 2, 3 юний (по български езикъ, математика, педагогя и френски езикъ), а устнитѣ отъ 10—16 юний включително. На писменъ изпитъ се явиха отъ VII аб. кл. 33 абитуриентки и двѣ на повторителенъ изпитъ по педагогя.

Темитъ за писменъ зрѣлостенъ изпитъ бѣха:

а) по *български езикъ*: „Мотивитъ на Ботевата поезия, сравнени съ ония на Ив. Вазовата.“

б) по *математика*: 1. Сумата, въ която се обърналъ капиталътъ 87553·20 лв. за 10 години, даденъ съ сложна лихва по толкова процента, колкото е числото на комбинациитѣ безъ повторение на 4 елемента по 3, трѣбва да се раздѣли между три лица по такъвъ начинъ, што частта на едного отъ тѣхъ да бѣде срѣдня аритметическа между частитѣ на останалитѣ двама, а частитѣ на послѣднитѣ двама да се намиратъ въ такова отношение, въ каквото се намиратъ коренитѣ на уравнението: $\frac{x^{-1}-1}{\sqrt{x}} + \sqrt{x} = 9\sqrt[3]{x} - \frac{20}{\sqrt{x^3}}$.

2) Сумата на обемитѣ на двѣ сфери е равна на обема на прѣсѣчения конусъ, на който радиуситѣ на основитѣ сж корени на уравнението: $x^2 - 10x + 21 = 0$, а височината му = $14\frac{14}{79}$; сумата на радиуситѣ на сферитѣ е равна на сумата на радиуситѣ на основитѣ на прѣсѣчения конусъ. Да се изчислятъ радиуситѣ на сферитѣ.

3) Да се построи разностраненъ тригълникъ по: $a+b$, A , B и послѣ да се рѣши, като се намѣри и лицето му. Изчислението да се извърши за $a+b=81$ м., $A=109^\circ 53' 32''$, $B=30^\circ 26' 34''$.

в) по *франски езикъ*: *Dirtée*: „Paul et Virginie“

Ils cheminaient ainsi doucement à travers les bois; mes la hauteur des arbres et l'épaisseur de leur feuillage leur firent bientôt perdre de vue la montagne sur laquelle ils se dirigeaient, et même le soleil, ils quittèrent sans s'en apercevoir, le sentier dans lequel ils avaient marché jusqu'alors, et ils se trouvèrent dans un labyrinthe d'arbres et de roches, qui n'avait plus d'issue. Paul fit asseoir Virginie, et se mit à courir çà et là, tout hors de lui, pour chercher un chemin hors de ce fourré épais; mais il se fatigua en vain. Il monta au haut d'un grand arbre pour découvrir au moins la montagne; mais il n'aperçut autour de lui que des cimes des arbres, dont quelques unes étaient éclairées par les derniers rayons du soleil couchant. Cependant l'ombre des montagnes courrait déjà les forêts dans les vallées; le vent se calmait, comme il arrive au coucher du soleil; un profond silence régnait dans ces solitudes, et on n'y entendait d'autre bruit que le brame des cerfs, qui venaient chercher leur gîte dans ces lieux écartés.

B. de Saint-Pierre.

A. traduire: „Heures d'angoisses.“

Septembre venait de finir. Elle ne prenait plus aucune nourriture, elle ne dormait plus. A présent, restait ches elle et se tenait accroupie, les mains entre les genoux, la tête renversée et appuyée au mur (derrière). A quoi bonce lever, à quoi bon se coucher;

elle se jetait sur son lit sans retirer sa robe, quand elle était trop épuisée. Autrement elle demeurait là, toujours assise, transie; ses dents claquaient de froid, dans cette immobilité; elle sentait ses joues qui se tiraient se bouche était sèche avec un goût de fièvre et à certaines heures elle poussait un gémissement et que du gosier, tandis que sa tête se frappait contre le mur. Ou bien elle l'appelait de son nom, très tendrement, à voix basse, comme s'il eût été là tout près et lui disait: des mots d'amour... Et toutes les heures du jour passaient, l'une après l'autre, et toutes les heures du soir, et toutes celles de la nuit, et toutes celles du matin. Quand elle comptait depuis combien de temps il aurait dû revenir, une terreur plus grande la prenait; elle ne voulait connaître ni les dates ni les noms des jours ..

P. Loti.

2) по педагогия: „Отношението между домът и училището.“

Като се разгледаха резултатите от писмения зрелостен изпит, допустнаха се до устен изпит 27 абитуриентки и двесте на повторителен изпит по педагогия — всичко 29 абитуриентки.

Освободиха се от устен изпит абитуриентки въз основа на § 39 от „правилника за зрелостен изпит“ и изпитната комисия под председателството на директора Ив. Кефсизовъ, назначенъ за министерски пратеникъ, опредѣли дните, през които да се положи устния изпит. Предметите се раздѣлиха на три групи: а) българ. ез., педагогика и френ. езикъ; б) математика и физика; в) естеств. история и география, така щото въ продължение на три дни всѣка абитуриентка положи устния си изпитъ.

Резултатътъ от зрелостния изпит е слѣдния:

а) от VIIб кл. слѣдвали тази година се явили 33

” ” ” ” ” ” пропадн. 6 на уст. из.
б) „ педагог. отд. „ мин. „ се явили 2

От тѣхъ:

а) издържаха редов. абитуриентки 27

б) „ повтор. 2

всичко 29

По рѣшението на изпитната комисия се представиха за награда: 1) Кирякова Ана за отличенъ успѣхъ; 2) Ганчева Д. Райна; 3) Дервенска Невѣна; 4) Апостоловска Екатерина — много добъръ успѣхъ и всички съ примѣрно повѣдение. На годишния актъ се дадохъ получените съ опредѣлени от министерството на народното просвѣщение награди.

Изпитната комисия по тази годишния зрѣлостенъ изпитъ въ послѣднѣното си засѣданіе прие и слѣднитѣ мнѣнія, които да се съобщатъ въ министерството, а именно: 1) по прѣдметитѣ, които се прѣподаватъ въ VII-тѣ кл. съ по 1 часъ седмично, да не се държи изпитъ или да се увеличатъ часоветѣ на 2; 2) отъ педагогика да се освобождаватъ, както отъ логика и етика — сроднитѣ ѝ прѣдмети; 3) общиятъ успѣхъ, ако трѣбва да се опрѣдѣля, нека се опрѣдѣли само възъ основа на прѣдметитѣ, по които се държи зрѣлост. изпитъ, но по-добрѣ е въ свидѣтелствата да се отбѣлѣжи успѣхъ по всѣки прѣдметъ отдѣлно; 4) зрѣлостниятъ изпитъ да трае толкова дни, колкото сж прѣдметитѣ, по които такъвъ се държи. Въ тази смисълъ да се промѣни правилника за зрѣлост. изпитъ, а за дѣв. гимназии да се изработи изобщо такъвъ.

За по-голѣма прѣгледностъ се помѣстя поимененъ списъкъ на свършилиитѣ съ успѣхъ зрѣлостенъ изпитъ абитуриентки.

ПОИМЕНЕНЪ СПИСЪКЪ

на абитуриенткитѣ, които сж издържали зрѣлостенъ изпитъ прѣзъ декемврийската сесия при варнен. държавна дѣвическа гимназия „Мария-Луиза.“

№ по редъ	Име и прѣзвие	Мѣсторождение	Дата на рождението	Общъ успѣхъ
а. Педагогически отдѣлъ.				
1	Градинарова Анастасия	Балчикъ	12/XI 1884	Срѣденъ
2	Димова Мария	Варна	30/I 1890	"
3	Ионова Лала	Ловечъ	29/VII 1889	"
4	Киранова Пена	Варна	27/VII 1890	"
5	Караванова Александра	Свишовъ	11/X 1889	"
6	Костантинова Аргира	Варна	14/XII 1888	"
7	Димитрова Мария	Търново	20/VI 1890	"
8	Петрова Елена	Котелъ	10/II 1889	"
9	Стоянова Райна	Варна	11/XII 1890	"
10	Сжбева Стефка	Осм. Пазаръ	8/I 1889	"
11	Гинева Гана	Котелъ	12/IX 1887	"
б. Общеобразователенъ отдѣлъ.				
1	Вълкова Злата	Тулча	1/V 1889	Добъръ
2	Димитрова Урания	Варна	4/I 1887	Срѣденъ
3	Мошанова Иона	Дрѣново	1/IV 1890	Добъръ
4	Моралиева Пена	Карлово	17/XII 1890	"

ПОИМЕНЕНЪ СПИСЪКЪ

на абитуриенткитѣ, които сж издържали зрѣлостенъ изпитъ
при Варнен. държавна дѣвическа гимназия „Мария-Луиза“
въ края на учебната 1908/909 година.

№ по редъ	Име и прѣзиме	Мѣсторож- дение	Дата на рождението	Общъ успѣхъ
1	Апостоловска Екатерина	Видинъ	19/XI 1891	мн.-добъръ
2	Анкова Надежда	Варна	7/XI 1891	добъръ
3	Атанасова Юрдана	„	12/I 1890	добъръ
4	Ацева Васила	Кюстендилъ	7/VII 1891	мн.-добъръ
5	Георгиева Гана	Сливенъ		добъръ
6	Гинева Марина	Разградъ	8/X 1892	добъръ
7	Ганчева Д. Райна	Тулча	22/I 1891	мн.-добъръ
8	Димитрова Райна	Варна	17/II 1892	срѣденъ
9	Драсова Мара	„	16/II 1892	мн.-добъръ
10	Дервентска Невѣна	Ломъ	26/IV 1892	мн.-добъръ
11	Димова Янка	Е.-Джумая	23/V 1889	добъръ
12	Енчева Мария	Варна	12/I 1893	мн.-добъръ
13	Игнатова Наца	Габрово	28/VII 1890	добъръ
14	Кирякова Ана	Сливенъ	1/I 1893	отличенъ
15	Красва Мария	Варна	2/V 1892	добъръ
16	Куцарова Мария	Е.-Джумая	8/X 1891	мн.-добъръ
17	Попова Гавраила	Балчикъ	20/X 1889	мн.-добъръ
18	Петрова Ивана	Бургасъ	7/I 1891	мн.-добъръ
19	Попова София	Елена	11/IV 1892	мн.-добъръ
20	Петранова Петрана	Варна	6/VII 1891	добъръ
21	Пѣйчева К. Радка	„	28/XII 1891	мн.-добъръ
22	Цонкова Надежда	Айтось	15/I 1891	добъръ
23	Церова Мария	Луковитъ	28/III 1890	добъръ
24	Цвѣтанова Ангелина	Варна	28/VIII 1888	добъръ
25	Чолакова Живка	Шуменъ	28/XII 1888	добъръ
26	Шонтова Стефана	Варна	8/I 1890	добъръ
27	Янкова Евгения	Балчикъ	1/VII 1890	добъръ
Огъ педагогическия отдѣлъ отъ 1907/908 година.				
1	Громова Бона	Варна	14/XII 1889	Срѣденъ
2	Николова Пена	Севлиево	16/VI 1889	„

Прогимназиаленъ изпитъ.

Въ края на тази учеб. година, поради обща разпоредба на министерството на народното просвѣщение, ученичкитѣ отъ III-тѣ класове се подложиха, възъ основа и на чл. 48 отъ „закона за народното просвѣщение,“ на устенъ прогимназиаленъ изпитъ по прѣдметитѣ: българ. езикъ, аритметика, фр. езикъ, история, география и естест. история, ала по останалитѣ прѣдмети, що сж изучавали, всѣка ученичка трѣбваше да има успѣхъ най-малко срѣденъ (удовлетворителенъ). Въ случай че на единъ или два прѣдмета ученичката е имала слабъ успѣхъ, то тя се подлагаше прѣдварително на провѣроченъ изпитъ и при показанъ „срѣденъ“ успѣхъ се допускаше до прогимназиаленъ изпитъ. Отъ прогимназиаленъ изпитъ се освобождаваха ученички, които имаха срѣденъ годишенъ успѣхъ много-добъръ. Отъ цѣлия изпитъ поради успѣхъ се освободиха: Игнатова Наца и Маринова Николина; а отъ единъ или повече прѣдмети се освободиха по-голѣмъ брой ученички.

Прогимназиалниятъ изпитъ се произведе отъ 13—22 юний включително. Резултатътъ е слѣдния:

Свършили съ много добъръ успѣхъ	16	ученички
„ „ добъръ	34	„
„ „ срѣденъ	6	„
всичко	56	ученички

Оставатъ да повтарятъ изпита	25	„
„ „ „ класа	6	„

Съгласно рѣшението на класниятъ съвѣтъ прѣдставиха се за награда 15 ученички, показали „много-добъръ“ успѣхъ и примѣрно поведение. Тѣ получиха и опрѣдѣленитѣ награди.

Учителски съвѣтъ.

Прѣзъ отчетната година учителскиятъ съвѣтъ е ималъ 27 засѣдания, въ които се е занимавалъ съ въпроси, що се отнасятъ до неговитѣ права и длѣжности.

Прѣдъ видъ на това, че идещата учебна година прѣдстоятъ, поради прилагането новия законъ за народната просвѣта, да се извършатъ важни реформи, досѣжно учебната програма и правилника за управата на срѣднитѣ учебни заведения, съвѣтътъ, макаръ и да се въздържа да изкаже подробни мнѣния по тия важни за бѣдещия училищенъ животъ въпроси, счита за свой дългъ, да изтъкне общо принципитѣ, както и начина, по който трѣбва да се извърши тая промѣна.

Понеже не остава достатъчно врѣме, да се обсъди подробно и изработи пълна и добра програма за гимназиитѣ, съвѣтътъ е на мнѣние, да се изработи за сега само проекто-програма, отъ която само материалътъ за I-ия гимназиаленъ класъ да бѣде приложенъ и пробванъ. Прѣзъ годината да се прѣдстави на учителскитѣ съвѣти да разгледатъ прѣдставения проектъ, да го обсъдятъ добръ и да дадатъ мотивирани мнѣния по него. Съ мнѣнията на съвѣтитѣ на рѣцѣ, бждещата комисия, въ която да бждатъ застъпени всички специальности, или бждещиятъ уч. комитетъ, да пристѣпи къмъ окончателна изработка на програмата. Така само, мисли съвѣтътъ, нашитѣ гимназии ще могатъ да се сдобиятъ съ по-добра, по-цѣлесъобразна и по-трайна програма, която полесно ще може да се приложи и която ще отговаря на новитѣ училищни искания.

Прѣдъ видъ на това, че прѣдстои да се работи новъ правилникъ за управата на срѣднитѣ уч. заведения, съвѣтътъ, въ духа на закона, е на мнѣние да се разширятъ въ тоя правилникъ правата на учителския съвѣтъ, като се прѣдостави нему управлението на училищата, а дирекцията да бѣде посрѣдникъ между съвѣта и министерството, управителъ, като частъ отъ съвѣта и прѣдставителъ на заведението. Съвѣтътъ обръща вниманието още и върху дисциплинарната частъ отъ правилника, намира я негодна и изживѣла врѣмето си и изказва мнѣние, щото тя отрицателно-наказателни мѣрки, съ които се гони изправлението на ученицитѣ и съ които малко се е постигало, да бждатъ унищожени или намалени, като вмѣсто тѣхъ се създадатъ положителни мѣрки, които да привържатъ ученицитѣ къмъ училището, да ги повикатъ на по-дѣленъ животъ, да привлечатъ вниманието имъ върху добри работи, за да не правятъ лоши и бждатъ наказвани.

Съ унищожението на прослуженитѣ години до 1893 година и отнемане права, добити по законодателенъ редъ на учителитѣ съ срѣдно, непълно и пълно весше образование, новиятъ законъ за народната просвѣта онеправда мнозина учители съ заслуги къмъ учебното дѣло. Тази неправда не само не вся миръ и съгласие между учителството, но и създаде раздори и ненависти, които непрѣмънно ще дадатъ врѣдни резултати за самото учебно дѣло.

Учителскиятъ съвѣтъ като взе прѣдъ видъ, че мнозина отъ онеправданитѣ учители сж хора съ тежки сѣмейни и обществени задължения, че стореното тѣмъ онеправдание се злѣ отразява на тѣхната учебно-възпитателна дѣятелность, рѣши: моли министерството на народната просвѣта, да направи нужното, щото по законодателенъ редъ да изправи сторената грѣшка, като възстанови на въпроснитѣ учители добититѣ имъ по законодателенъ редъ права.

Ученишки бесѣди, реферати и утра.

Прѣзъ учебната година сж държани бесѣди, и то: въ IVабв кл. върху слѣдното: 1) защо ученичката трѣбва да бжде внимателна, когато учителтъ прѣподава и изпитва; 2) какъ трѣбва да четемъ и да декламираме; 3) добритѣ книги сж най-добритѣ наши приятели; 4) заслугитѣ на Дринова за България.

Въ IVг кл. 1) полза отъ четенето; 2) какъ трѣбва да се възпитава дѣтето?

Въ Vб кл.: 1) нашата народна пѣсенъ и нейното значение; 2) нѣколко думи върху положението и задачитѣ на жената въ сѣмейството и вънъ отъ него; 3) влияние на срѣдата.

Въ VII-тѣ кл. реферати върху: 1) сѣмейството като възпитателенъ факторъ; 2) обществото; 3) училищата; 4) държавата; 5) църквата; 6) отношенията между разнитѣ възпитателни фактори; 7) благоприятни и неблагоприятни условия при възпитанието; 8) за свободата на волята; 9) за рускитѣ писатели: Пушкинъ, Гоголь, Грибоедовъ, Крыловъ, Бѣлински и Толстой...

Освѣнъ бесѣди и четени реферати отъ страна на ученички отъ разни класове поотдѣлно се уреждаха прѣзъ празнични дни утра въ гимнастическия салонъ, на които присъствуваха родители, настойници на ученичкитѣ. Чрѣзъ утра се прѣслѣдваше цѣльта — да се запознаятъ учителитѣ съ родителитѣ на ученичкитѣ.

Освѣнъ това учителскиятъ съвѣтъ бѣ рѣшилъ да се уреди литературно-музикална вечеринка за въ полза на „фонда за подпомагане на бѣдни ученички.“ На 15 мартъ се даде забавлението, при слѣдната програма:

О Т Д Ъ Л Ъ I.

1. Йермаршъ. *Китка отъ народ. пѣсни*, мандолин. оркестъръ.
2. Церковски. *Практичниятъ, декламация*.
3. Bellini. *Romeo und Julie*, пияно, свирятъ ученички на 4 ржцѣ.
4. Гурилевъ. *Вѣкъ юный* — дуетъ съ проводъ на пияно.
5. Singelee. *Fantaisie pastorale*, соло цигул. съ проводъ на пияно.
6. Карнѣевъ. *Малката продавачка*, монологъ.
7. Гуно. *Валсъ и хоръ* изъ опера „Фаустъ.“

ОТДѢЛЪ II.

1. Веберъ. *Фантазия*, изъ оп. „Вълш. стрѣлецъ,“ манд. оркестъръ.
2. Klose O. *Frühlingstraum* — дуетъ за цигулки съ про-водъ на пияно.
3. Leibach. *Fantaisie sur thème allemand*, пияно соло
4. * * *Народни пѣсни*.
5. Елинъ Пелинъ. *О чудна младостъ*, декламация.
6. * * *Концертно рисуване*.
7. Веберъ. *Ехо* — хоръ.

ОТДѢЛЪ III.

„Пациенти,“ сцена отъ В. П. Лачиновъ.

Литературно-музикалната вечеринка излѣзе много сполучлива. Приходътъ бѣ увеличенъ и отъ щедрата помощъ отъ 100 лв., внесени отъ г-на Д. Паница. Учителскиятъ съвѣтъ рѣши да му се изкаже благодарностъ.

Екскурзии.

Учителскиятъ съвѣтъ рѣши и министерството одобри, да се извърши екскурзия отъ ученицитѣ отъ VII-тѣ и VI-тѣ класове. Първитѣ съ цѣлъ историко-геологическа да посѣтятъ Ески-Джумая — боаза и обратно Шуменъ — Абоба, а вторитѣ съ цѣлъ — историко-географска — отпътуваха до Русе—Гюргево; послѣ Търново—Прѣображенски манастиръ — Ески-Джумая, Шуменъ—Абоба. На VII. кл. екскурзията трая отъ 1—3 май включително, а на VI-тѣ класове отъ 1—6 май.

Всички участници — ученички и ръководители сж останали прѣдоволни отъ екскурзията и на всѣкъждѣ сж се ползували сп приемъ и съдѣйствиe.

Уредници на първата екскурзия бѣха прѣподавателитѣ: Ив. Стояновъ и В. П. Гочевъ, а на втората — Ив. Пастуховъ, Ал. Кръстевъ, М. Минковъ, Ст. Икономовъ и Панайотовъ.

СПИСЪКЪ

**на въведенитѣ учебници прѣзъ учебната
1908—1909 г.**

№ по редъ	Пълното и точно название на учебника	За кой класъ	Отъ кого е учебника (име и прѣзиме)
Вѣроучение			
1	Свещена история (вехти завѣтъ)	I	П. Черняевъ
2	" " нови "	II	"
3	Богослужение	II	"
4	Православ. христ. Катихизисъ	III	Цв. П. Василевъ
Български езикъ			
1	Христоматия	I	Ив. Пѣевъ
2	Граматика	II	Д. Мирчевъ
3	Христоматия	II	Ив. Пѣевъ
4	Теория		
5	Христоматия	III	Ив. Пѣевъ
6	Стилистика	IV	Б. Ангеловъ
7	Христоматия	IV	Ив. Пѣевъ
8	Старобългарска граматика	IV	Л. Милетичъ
9	Теория на прозата и поезията	V	Б. Ангеловъ
10	Христоматия	V	Ив. Пѣевъ
11	История на литературата	VI	Барутчийски
12	История на българската литература	VII	А. Тодоровъ
13	Българска христоматия	VII	Ив. Церовъ
Френски, нѣмски и латински езици			
1	I-ва френска читанка	I	Фетваджиевъ
2	II-ра " "	II	Юр. Ивановъ
3	III-та " "	III	" "
4	Le Quatrieme livre Fransais	IV	" "
5	Deutscher Leitfaden I	IV	Alge S. и а
6	Abbrègè de syntaxe franc	V	Jord. Jvanoff
7	Deutscher Leitfaden II	V	Alge S. и а
8	C Z Caesaris, de bello gallico	V	Ed. Hoffmann
9	Латинска граматика	V	Seuffert-Чилевъ
10	Pour nos fills, Coups sup	VI	J. Lebaigue
11	Deutscher Leitfaden II	VI	Alge S. и а
12	C. Z. Caesaris, de b. gallico	VI	Ed. Hoffmann
13	P. Virgillii M. Aeneis	VI	Ed. Schleicher
14	Ciceronov proi govor protiv Katiline	VII	Kuzmic
15	Morceaux choisis	VII	Grisot
16	Deutsches Lesebuch f dieweibl zugend	VII	M. и. M Henschke
Руски езикъ			
1	Руска христоматия ч. I	V	Р. Д. Стойкова
2	Руска христоматия ч. II	VI	"

Дѣ е изда- денъ	Кога	Кос издание		Кой е издатель (име и прѣзиме)	№ и дата на заповѣдта, съ която е одобренъ учебникътъ	Кога е въве- денъ (тази година, прѣ- ди 1, 2, 3 и пр. години)
		Цѣна	л. ст.			
Пловдивъ	—	—	60	—	№ 2006 отъ 31.VIII. 1907	Прѣди 4 г.
"	—	2	1	—	" "	" "
"	—	1	1	—	" "	" "
"	1899	1	1	—	Одобренъ отъ М-вото	" "
София	1906	2	1	Д. Головъ	№ 993 отъ 29.V. 1906	" "
Търново	1907	1	1	Е. П. Христовъ	№ 2006 31.VIII. 1907	Тая година
София	1905	2	1	Д. Головъ	№ 993 отъ 29.V. 1906	Прѣди 3 г.
София	1906	5	1	Д. В. Манчовъ	№ 1600 29.VIII. 1906	2-ра година
Пловдивъ	"	1	1	Хр. Г. Дановъ	№ 1933 20.III. 1907	Прѣди 1 г.
"	"	3	2	"	№ 1729 12 IX. 1906	Пов. отъ 3 г.
София	"	6	2	Съставительтъ	№ 990	3-та година
Пловдивъ	"	1	2	Хр. Г. Дановъ	№ 1729 12.IX. 1906	Пов. отъ г.
София	1898	2	2	Съставительтъ	№ 990 12.IX. 1906	3-та година
"	1901	2	1	"	—	" "
"	1906	3	2	"	—	" "
Варна	1901	1	5	Ив. Церовъ	№ 9249 и 9632	Пов. отъ 3 г.
София	1907	3	1	Фетваджиевъ	№ 1955 22.VIII. 1907	Първа год.
Пловдивъ	1907	5	1	Хр. Г. Дановъ	№ 2024 3.IX. 1907	Пов. отъ 3 г.
"	1906	2	1	" "	№ 1563 24.VIII. 1906	" " "
"	1904	1	1	" "	№ 1456 28.IX. 1906	" " "
St. Gallen	1908	8	2	J. Felrach	"	Тази година
Пловдивъ	"	"	"	Хр. Дановъ	"	Прѣди 2 г.
St. Gallen	1908	3	2	J. Fehrbach	"	Тази година
Вiena	1898	2	1	C. Gerold	"	Прѣди 1 г.
Пловдивъ	1906	1	1	Хр. Дановъ	"	" "
Paris	1906	22	1	E. Belin	"	" "
St. Gallen	1908	8	2	G. Fehrbach	"	" "
Вiena	1898	2	1	C. Gerold	"	" "
Leipzig	1907	1	1	Feubner	"	Тази година
Загребъ	1908	1	—	Hartman	"	" "
Paris	1906	22	1	E. Belin	"	Прѣди 2 г.
Leipzig	1907	2	3	Feubner	"	Тази година
Варна	1900	1	1	Р. Стайкова	№ 10115 отъ 4.VIII 1899.	Пов. отъ 3 г.
"	1901	1	1	"	" "	" "

Година на изда- денъ	Когато	Кое издание		Кой е издателъ (име и прѣзиме)	№ и дата на заповѣдта, съ която е одобренъ учебникътъ	Кога е въве- денъ (тази година, прѣ- ди 1, 2, 3 и пр. години)
		Цѣна	л. ст.			
Пловдивъ	1907	1	1	Хр. Г. Дановъ	№ 2021 отъ 1.IX. 907	Отъ 2 год.
"	1905	1	1	"	№ 1684 отъ 5.IX. 1906	"
"	1908	1	1	"	№ 1898 отъ 27.VIII. 908	"
"	1905	1	1	"	№ 1703 9.IX. 1906	Тая година
София	1905	3	1	Съставителъ	№ 1789 19.IX. 905	Пов. отъ 3 г.
Пловдивъ	1907	6	1	Хр. Г. Дановъ	№ 1991 отъ 7.III. 907	Тая година
"	1902	2	3	"	№ 16217 отъ 29.IX. 906	Пов. отъ 3 г.
"	1901	1	2	"	№ 9409 отъ 23.VIII. 901	"
"	1893	1	1	"	—	"
"	1908	6	—	"	—	"
"	1902	2	3	"	№ 16217 отъ 29.IX. 906	"
"	1906	1	3	"	№ 502 21.III. 906	"
София	1900	2	3	Г. Дерманчевъ	—	Пов. отъ 3 г.
"	1899	3	3	—	—	" отъ 5 г.
—	—	—	—	—	—	—
Варна	1907	3	1	К. Николовъ	№ 2163 20.IX. 1907	Отъ 2 год.
Варна	1907	3	1	"	—	" "
Пловдивъ	1905	1	1	Хр. Г. Дановъ	№ 1695 10.IX. 1905	" "
Варна	1899	1	—	Печ. „Взаимн.“	—	—
Пловдивъ	1905	1	1	Хр. Г. Дановъ	№ 1695 отъ 10.IX. 905	Отъ 2 год.
"	1904	2	—	Д. В. Манчевъ	—	Пов. отъ 3 г.
"	1903	2	3	Хр. Г. Дановъ	№ 3784 отъ 6.IV. 1899	" "
"	1898	2	1	"	—	" "
"	1903	2	3	"	№ 3784 отъ 6.IV. 1899	" "
"	1894	4	1	"	—	" "
"	1903	2	3	"	№ 3784 отъ 6.IV. 1899	" "
"	1895	2	4	"	—	" "
"	1896	1	1	"	—	" "
Пловдивъ	1905	1	1	Хр. Г. Дановъ	№ 1668 3.IX. 1905	Прѣди 3 г.
"	1905	1	1	"	№ 20540 15.IX. 1905	"
Търново	1906	2	1	Е. П. Христовъ	№ 1279	Прѣди 2 г.
Пловдивъ	1902	1	1	Д. В. Манчовъ	№ 10192 12.VIII. 1900	Отъ 3 год.
"	1907	1	3	Хр. Г. Дановъ	№ 2023 1.IX. 1907	" "
"	1893	1	3	"	№ 1730 12.IX. 1906	" "
"	1898	1	2	"	—	" "
"	1908	1	2	"	№ 2423 отъ 15.X. 908	Тая година
"	1893	1	2	"	—	Пов. отъ 3 г.

№ по редъ	Пълното и точно название на учебника	За кой класъ	Отъ кого е учебника (името и прѣзимето)
Физика и Химия			
1	Физика и химия	III	Досевъ, Станчевъ
2	" "	IV	Ив. Томовъ
3	Физика	V VI VII	С. Ковалевски
Психология, Логика и Етика			
1	Психология	VII	Г. Чернаевъ
2	Логика	VII	"
3	Етика	VII	Компейре
4	Педагогия	VII	Д-ръ Цоневъ
Пѣние			
1	Учебникъ по пѣние	I	Д. Христовъ
2	" " "	II	"
3	" " "	III	"
4	" " "	IV	К. Маханъ
5	" " "	V	"
6	" " "	VI	"
7	" " "	VII	"
Домакинство			
1	Учебникъ по домакинство	VI	Касева

Дъ е изда- денъ	Кого	Кос издалис		Цѣна	Кой е издатель (име и прѣзиде)	№ и дата на заповѣдта, съ която е одобрень учебникътъ	Кога е въ- веденъ (тази година, прѣ- ди 1, 2, 3 и пр. години)
		л.	ст.				
Търново	1904	1	2	50	Е. П. Христовъ	№ 1293 отъ 1904	Прѣди 2 год.
Пловдивъ	1906	1	2	50	Хр. Г. Дановъ	№ 1234 30.VI. 1906	—
Търново	1906	2	7	—	Е. П. Христовъ	№ 1569 25.VIII. 1906	Пов. отъ 3 г.
София	1907	—	2	50	Г. Николовъ	—	Тая година
"	1890	—	2	—	"	—	" "
Пловдивъ	1898	2	1	50	Хр. Г. Дановъ	—	" "
Кюстендилъ	1906	—	—	—	Я. Якимовъ	—	—
Варна	1904	2	—	80	Д. Христовъ	—	Пов. отъ 3 г.
"	1904	2	—	80	"	—	" " *)
"	1908	2	1	70	"	№ 9326 отъ 21.VII. 1908	Тая год. *)
Пловдивъ	1904	2	—	—	К. Маханъ	—	Пов. отъ 3 г.
"	"	—	—	—	"	—	" "
"	"	—	—	—	"	—	" "
"	"	—	—	—	"	—	" "
София	1906	2	3	—	П. Гов. Чосп.	№ 2724 отъ 5.XII. 1906	Пов. отъ 3 г.

*) Не е въведенъ, понеже не е излъзаль о време отъ печатъ.

Е. Дисциплина.

Дисциплината е била изобщо задоволителна. За да се запази редъ и тишина въ гимназията прѣзъ врѣме на учебнитѣ занятия, учителитѣ дежуреха по опрѣдѣленъ редъ. Отъ страна на ученичкитѣ не е имало никакви простѣпки, чрѣзъ които би се нарушилъ реда или правилния вървежъ на учебнитѣ занятия. Отъ простѣпкитѣ, извършени въ разнo врѣме отъ ученичкитѣ, надъ които сж се спирали класнитѣ наставници, или надлежнитѣ съвѣти, могатъ да се изтъкнатъ слѣднитѣ: немирство, упорство, неприлично държане, лъжа, кражба и пр. За неприлично поведение вънъ отъ училището, за нередовно посѣщение занятията въ училището е прѣдложено на родителитѣ (настояниците) на три ученички да ги взематъ отъ гимназията съ право да постѣпятъ другадъ.

Въ отпечатаната таблица сж показани както простѣпки-тѣ, сторени отъ ученичкитѣ въ разнитѣ класове, тѣй и опрѣдѣленитѣ мѣрки, взети за тѣхното поправяне. Напомняне и мѣмране отъ класн.-наставници въ класъ, на самѣ; мѣмране въ класъ отъ директора по рѣшение на учителския съвѣтъ и пр.

Ж. Хигиена.

РАПОРТЪ

отъ Д-ръ Б. Мирска-Зографска, учителка-лѣкарка
въ сѣщата гимназия.

Съгласно членъ 9, буква г., отъ правилника за учители-тѣ и учителки-лѣкари при срѣднитѣ и специални учебни заведения, честъ имамъ, Г-не Директоре, да дамъ слѣднитѣ свѣдѣния за санитарно-хигиеническото състояние на зданието и ученичкитѣ прѣзъ учебната 1908/1909 година.

За подобрѣние училищното здание и мобилировката му, прѣзъ текущата година, се направи слѣдното :

- 1) Поправиха се скаритѣ и пешитѣ на калорифера.
- 2) Направи се амфитеатъръ въ химическата аудитория.
- 3) Измаза се занимателната и трапезарията на пансона.
- 4) Направи се шосе отъ вънкашнитѣ отходни мѣста до задния входъ на зданието.
- 5) Измазаха се вънкашнитѣ отходни мѣста.
- 6) Направиха се двѣ прѣгради въ гимнастическия салонъ, гдѣто да се помѣщаватъ уредитѣ.
- 7) Подобри се училищната мобилировка, като се замѣниха старитѣ дълги чинове съ 110 нови.

Ето пъкъ какви подобрения трѣбва да се направятъ за напредъ :

- 1) Отоплението, както е извѣстно, не е твърдѣ добро. Температурата е недостатъчна и неравномѣрна на всѣкждѣ. Така, въ сѣвернитѣ стаи температурата варира между 12°--16° С. За да се подобри отоплението, което е належаще, необходимо е да се отпусне кредитъ за добъръ горителенъ материалъ, какъвто е кардифа и второ, да се назначи вѣщо лице, което да знае добръ да манипулира съ калорифера.
- 2) Да се измажатъ подоветѣ на класнитѣ стаи съ минерално вещество, поради причини, които съмъ изтъкнала вече.
- 3) Да се намали числото на ученичкитѣ. Максимума на ученичкитѣ въ класъ да бже 39, а минимума 21. Това е необходимо да се направи поради двѣ причини: хигиенична и педагогична.
- 4) Да се направи вентилаторъ въ сутерена при пешитѣ.
- 5) Необходимо е да се назначи единъ портиеръ, който да живѣе въ една кѣщица до входнитѣ врата, да държи ключоветѣ на цѣлото помѣщение и да се държи отговорно въ случай на поврѣда или кражба въ неработнитѣ часове.

6) Да се поправят вжтрѣшнитѣ отходни мѣста, които отдавна сж изпочупени.

7) Да се построи голѣма и хубава цвѣтарница.

8) Да се поставятъ бѣли пейки изъ градината.

9) Да се направи покритъ дворъ.

10) Да се замѣнятъ старитѣ черни дѣски съ нови.

11) Ученичкитѣ, зимно врѣме, поради отдалеченостъта на кжщитѣ имѣ, оставатъ да обѣдватъ въ училището, като се разпрѣсватъ по долнитѣ коридори и стаи, кждѣто развалятъ въздуха отъ миризмитѣ, що произлизатъ отъ разнитѣ продукти. За да се избѣгне това, необходимо е да се нареди една стая съ маси и столове, която да служи за обѣдна.

Така сжщо, да се нареди единъ малъкъ училищенъ бюфетъ, кждѣто да се продаватъ: хлѣбъ, кифли и др., а да се забрани продаването на симити, гевреци и др. сладкиши.

12) Отъ голѣма важностъ е квартирниятъ въпросъ, който трѣбва непременно да се уреди. По този въпросъ съмъ се искавала вече.

Чистотата въ училищното здание е много добра. Всички помѣщения се метатъ ежедневно. Веднажъ въ седмицата се миятъ коридоритѣ и стълбитѣ, и всѣки 15 деня се миятъ всички класни стаи, кабинети и пр.

Досѣжно чистоплътността на ученичкитѣ, може да се каже, че се значително подобри.

Бѣднитѣ ученички, както прѣзъ другитѣ години, се водятъ на баня безплатно.

Слугитѣ се задѣлжаваха да носятъ винаги дълги, бѣли блузи.

Служителниятъ персоналъ се увеличи съ още едно лице.

Антропометрически измѣрвания.

Антропометрически измѣрвания сж правени два пжти прѣзъ годината: единъ пжтъ въ началото на учебната година и втори пжтъ въ срѣдата на учеб. година.

Общото тѣлосложение, сравнително другитѣ години, е много по-добро.

Правѣше впечатление, въ началото на учеб. година бодростъта, руменостъта и енергията на ученичкитѣ.

Слѣди нѣмаше отъ онази блѣдостъ и слабостъ, която бѣше тѣй очебиеща въ края на учеб. год. Констатираше се у всички едно увеличение на тежестъта съ 2—3 кгр., на мускулната сила съ 3—4 кгр., така сжщо на височината и грѣдния кошъ.

Виждаше се, че двумѣсечната ваканция, прѣкарана повечето въ разходки, безъ сериозни занятия, повлияха много

благотворно, въ здравословно отношение, върху всички ученички.

Ето какво е било общото тѣлосложение на всички ученички прѣзъ годината :

Съ много добро тѣлосложение е имало	168
„ — добро	335
„ — срѣдно	291
„ — слабо	55

Въ таблица № 1 сж изложени: срѣдната височина, тежестъ, мускулна сила и обемъ на гърдитѣ на всички ученички.

Въ таблица № 2 е означена разликата между първото и второ прѣглеждане.

Отъ прѣдставената картина, се вижда ясно, че физическото развитие на ученицитѣ не върви правилно. Констатира се сжщото нѣщо, каквото и прѣзъ другитѣ години, а именно: отъ IV кл. нагорѣ, телото, силата, обемътъ на гърдитѣ намаляватъ. Нервната система, която е стимула на организма, у нашитѣ ученички е крайно изнежена. Нѣма онѣзи яки, здрави нерви, каквито миналитѣ поколения сж имали. Една голѣма раздражителностъ, една слабостъ въ силитѣ, едно непостоянство въ характера, изпѣква ясно на всѣка стѣпка и погледъ у нашата учаща се младежъ. Фактъ е, че нашето младо поколение бавно, но сигурно се изражда.

А тази физическа дегенерация води неизбежно къмъ една умствена незадоволителностъ. Този видъ дегенерация е тѣсно свързанъ и съ една нравствена некултурностъ, за която нравствена некултурностъ е виновата и училището и обществото и сѣмейството. Оздравяването на обществото, ще повдигне здравето и нравствения уровень на отдѣлния човѣкъ. Но кой да оздрави обществото? Този святъ дългъ се пада на училището. Свещена длъжностъ, прочее, се налага на водителитѣ на просвѣтата, да взематъ радикални мѣрки, за да се прѣдпази бждещото поколение отъ погибель.

Нека програмата се нагоди така, че да не влияе злѣ върху физическото развитие на младежитѣ; нека отъ училището излизатъ съ по-малко, но солидни познания и главно здрави момичета, подготвени за тѣхното бждеще назначение — да бждатъ майки.

Друго нѣщо, което много би спомогнало за физическото развитие на младежитѣ, е осжествяването на този идеалъ: ученицитѣ да се развиватъ и растатъ на свѣжъ и чистъ въздухъ, подъ лжчитѣ на слънцето, всрѣдъ разкошна и разнообразна природа. Ако това, поне за сега е нереализуемо, нека се водятъ често на екскурзии, които ще оживотворяватъ младежитѣ и ще внесатъ едно разнообразие въ училищния животъ.

Другъ въпросъ отъ кардинална важностъ, отъ правилното разрѣшение на който ще зависи прогреса на училището, е слѣдния: какво да се прави, сега съ аномално развититѣ физически и психически дѣца?

Най-печалното е, че процентътъ на аномалнитѣ дѣца, не е малкъ. У повечето тази аномалностъ е изразена въ слабоумие, тѣпостъ, липса на внимание. Тѣзи недоразвити дѣца се обучаватъ заедно съ нормално развититѣ ученици, като се изисква сжщата работа и сжщото внимание каквото отъ здравитѣ.

Обяснимо е, че такивато ученици, като прѣчатъ на правилния вървежъ на работата, не извличатъ полза и за себе си. Ето защо, необходимо е, аномалнитѣ ученици да се отдѣлятъ въ специални за тѣхъ училища, но докато се направятъ такива у насъ, да се рѣши да се приематъ всички ученици само до първи класъ, а за по-нататъкъ да става изборъ. Необходимо е, прочее, да се издаде законъ, споредъ който училищнитѣ власти да иматъ право да отстраняватъ, слѣдъ I кл., всички ученици неотговарещи на нормалния типъ.

Здравословно състояние на ученичкитѣ.

Здравословното състояние на ученичкитѣ прѣзъ изтеклата година е било слѣдното: отъ 848 ученички, записани въ началото на учеб. год., отъ които въ края на годината сж останали 802, боледували се 435 ученички, които направили 679 посѣщения за 461 разни болести. Повече отъ заболяванията сж биле въ лека форма. Най-много заболявания е имало отъ анемия, която е присжща на учещата се младежъ и тѣсно свързана съ развитието на организма имъ. Имало е доста болести на дихателнитѣ органи, като: бронхитъ, хрема, гърло и пр., длѣжими главно на зимния и пролѣтенъ сезонъ.

Отъ вѣдомость № 2, се види, че процентътъ на грѣбначнитѣ изкривявания е доста голѣмъ. Отъ всички видове изкривявания най-много е развито въ нашето училище този на рамената. Въ случая не само училището е виновато, но и естественото прѣдрасположение къмъ костово изкривяване. Така напримѣръ не у всички ученички, поставени при едни и сжщи училищни условия, се развива сколиозъ.

Отъ вѣдомость № 3, се види, че инфекциозни болести е имало малко. Отъ дребна шарка, която въ града бѣ много разпространена, е имало само 10 случая, и то въ много лека форма.

Въ вѣдомость № 4 сж означени прѣгледанитѣ по домоветѣ ученички.

Смъртни случаи е имало три: 2 отъ тифусъ и единъ отъ шарка.

Съ туберкулоза е имало 2—3 ученички, които се съвѣт-
ваха да напуснатъ училището. Прѣзъ текущата година се ос-
вободиха нѣколко ученички отъ рисуване и гимнастика, по-
ради важни болѣзнени причини.

Амбулаторно прѣглеждахъ ученичкитѣ само въ голѣмо-
то междучасие.

Въ началото на годината присадихъ новопостжпилитѣ
ученички, резултатътъ бѣ срѣденъ.

Прѣзъ учеб. год. прѣподавахъ хигиена и медицина въ
VIIa и VIIб и антропология въ VIa, VIб. Доставиха се за ам-
булаторията: една джебна нитечка и единъ микроскопъ.

Въ пансиона е имало прѣзъ зимния сезонъ леки забо-
лѣвания отъ гърло и хрема. Имало е само единъ случай отъ
шарка, ученичката се изолира и се вземаха всички профилак-
тични мѣрки за ограничение на болестъта.

Чистотата въ пансиона е много добра.

Така сжщо хранителнитѣ продукти, по качество, сж би-
вали винаги много добри.

гр. Варна, 8/VII 1909 год.

У-ка-л-ка: Д-ръ Б. Мирска-Зографска.

Антропометрически измѣрвания № 1.

Класъ	I						II			III			IV				V			VI		VII	
	а	б	в	г	д		а	б	в	а	б	в	а	б	в	г	а	б	в	а	б	а	б
Срѣдна ви- сочина метра	1'40	1'41	1'36 $\frac{1}{2}$	1'38	1'37		1'37	1'44	1'45		1'46	1'47	1'50	1'50	1'53	1'53	1'55	1'56	1'56	1'57 $\frac{1}{4}$	1'56 $\frac{1}{4}$	1'58 $\frac{1}{4}$	1'60 $\frac{1}{2}$
Срѣдно тѣло кгр.	31'668	31'807	32'221	32'738	32'144		33'618	36'257	38'134		38'847	40'747	44'163	43'482	47'70	47'388	49'476	50'808	50'232	49'738	53'073	51'670	54'544
Минимална тѣсность	20'100	23 $\frac{1}{4}$	25	22'700	24		25 $\frac{3}{4}$	22 $\frac{1}{2}$	25 $\frac{1}{2}$		27	26 $\frac{1}{2}$	31'200	38 $\frac{3}{4}$	35 $\frac{3}{4}$	29	35 $\frac{3}{4}$	38 $\frac{1}{2}$	44	43'300	40 $\frac{1}{4}$	40 $\frac{1}{4}$	44 $\frac{1}{2}$
Максимална тѣсность	45'900	49 $\frac{1}{4}$	43'800	56 $\frac{1}{2}$	42		48	48 $\frac{1}{2}$	52		55	58	56 $\frac{1}{4}$	52 $\frac{1}{2}$	65	70	63	65	55 $\frac{3}{4}$	57'700	76	72	67 $\frac{1}{2}$
Срѣд. обсмъ на гърдитъ см.	66	70 $\frac{1}{2}$	67	67	67		67	69	71		71	70	74	76	78	77	78	79	82	78	80 $\frac{1}{4}$	79 $\frac{1}{4}$	80'7
Мускулна сила кгр.	15	16	16'8	15	15 $\frac{1}{2}$		16	18	19		18	19	20	20	22	22	20	23	23	23'9	22'6	24'5	25'8

ВѢДОМОСТЬ

**за всички прѣгледани ученички прѣзь учебната
1908—1909 г.**

Вѣдомость № 2
За прѣгледаниѣ ученички отъ болести, прѣдизвикани отъ училището.

№ по редъ	Название на бо- леститъ	Число на ученичкитъ по класове въ края на учебната година																							Всичко	%
		I				II		III			IV				V			VI			VII					
		а	б	в	г	а	б	а	б	в	а	б	в	г	а	б	в	а	б	а	б	а	б			
		44	45	43	48	43	46	46	47	34	31	34	36	34	36	32	32	34	32	33	39	41	21	23		
1	Anemia . . .	1	3	4	2	4	2	—	7	3	2	2	1	3	5	2	2	7	4	4	7	2	—	67	8.35%	
2	Cephalalgia . .	—	—	1	2	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	2	—	1	—	16	1.99%	
3	Conjunctivitis .	3	3	3	1	—	1	2	1	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	1	3	—	1	23	2.87%	
4	Constipatio . .	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	
5	Dyspepsia . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	
6	Epistaxis . . .	—	—	1	—	—	1	1	—	—	1	—	1	—	—	1	—	2	—	—	—	—	2	12	1.49%	
7	Gastralgia . . .	—	1	1	2	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	9	—	
8	Myopia	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	1	1	1	3	—	2	1	1	—	1	—	16	1.99%	
9	Scoliosis	1	2	—	3	1	4	2	1	5	7	3	2	4	5	2	3	1	1	6	5	3	2	63	7.85%	
10	Surdatus	—	—	—	—	—	1	2	—	2	1	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	10	—	
11	Tuberculosis . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	
		6	9	11	13	6	10	11	9	11	14	10	6	9	14	11	5	15	8	14	16	9	5	225		

Вѣдомость № 3

за заболѣлитѣ ученички отъ заразни и прилѣпчиви болести прѣзъ учебната година.

№ по редъ	Название на бо- леститъ	Число на ученичкитъ по класове въ края на учебната година																				Всичко	%															
		I					II					III					IV							V					VI					VII				
		а	б	в	г	д	а	б	в	г	д	а	б	в	г	д	а	б	в	г	д			а	б	в	г	д	а	б	в	г	д					
		44	45	43	43	48	46	46	46	47	34	31	34	36	34	36	32	32	34	32	33			39	41	21	23											
1	Erysipelas .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	3.24%						
2	Influenza .	1	3	2	5	2	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	26	1.99%						
3	Malaria .	2	—	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—	—	—	16	—							
4	Morbili .	2	1	—	—	—	—	2	—	—	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—							
5	Parotitis .	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—							
6	Pelade .	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—							
7	Reumatismus .	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—							
8	Typhus abdom.	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—							
9	Tuberculosis .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—							
10	Varicella .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—							
		5	4	6	8	3	3	7	3	1	4	2	2	2	2	4	2	1	3	4	3	6	1	—	—	—	—	—	—	74	—							

Вѣдомость № 4
за прѣгледанитѣ по домоветѣ ученички прѣзь учебната 1908—1909 год.

№ по редъ	Название на бо- леститъ	Число на ученичкитъ по класове въ края на учебната година																							Всичко	Посѣщения				
		I					II					III					IV					V					VI		VII	
		а	б	в	г	д	а	б	в	г	д	а	б	в	г	д	а	б	в	г	д	а	б	в			г	а	б	
		44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66			67	68	69	70
1	Anemia	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4		
2	Angina	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6		
3	Bronchite	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2		
4	Cephalalgia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3		
5	Dysmenor.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
6	Influenza	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4		
7	Nephritis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
8	Malaria	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2		
9	Morbili	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3		
10	Parotitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
11	Peritonitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
12	Pneumonia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
13	Phlebite	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
14	Pleurésie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
15	Typhus abdom.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4		
16	Adenitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
17	Erysipelas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
	Всичко посѣщенія	1	1	1	3	1	3	2	3	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37		
	101																										64			

3. Учебни пособия.

Естествена История.

Набавени прѣзъ учебната 1908—1909 година.

	лв. ст.
1. Leuckard. 17 зоол. таблици	150.60
2. Frank Tschurch. Таблици по обща ботаника 6 серии.	229.—
3. Jung. Koch. Ботанически таблици 4 серии	152.70
4. Таблица на твърдостъта (сбирка)	13.80
5. Петрогр. сбирка отъ 50 скали	23.05
6. Духалка и други принадлежности за суха анализа	14.85
7. Кутия за минерална сбирка	9.—
8. Ахатово хаванче	3.20
9. Стоманено „	5.85
10. Кутия съ принадлежности за микроскопиране	19.60
11. Геологично чукче	2.15
12. Стъклени плочки за поставяне микроскопически препарати	2.65
13. Стъклени плочки за покриване микроскопичнитѣ препарати	2.65
14. Хематоксилинъ	1.60
15. Еозинъ	1.10
16. Хромова киселина	0.90

Всичко 633.—

СПИСЪКЪ

на физическитѣ уреди, набавени прѣзъ учеб. 1908/909 г.

1. Галванопластиченъ апаратъ.
2. Петъ (5) метални топки за Тиндалевия апаратъ.
3. Едно кило чистъ живакъ за Амперовия станъ
4. Естественъ магнетъ съ арматура.
5. Двѣ (2) бобини за индуктивни токове.
6. Центробѣженъ пжтъ.
7. Въздушно огниво.
8. Подливно хидравлично колело.
9. Надливно „ „
10. Електрична лампа за маса.
11. Двѣ (2) металични нейзилберови огледала.
12. Пирометръ за линейно разширение.
13. Земний далекогледъ.
14. Апаратъ на Тесла съ слѣднитѣ му принадлежности:

- а). Лейденска стъкленица.
 б). Искровъ микрометръ.
 в). Трансформаторъ на Elster'a и Geitel'a.
 г). Самоиндуктивна спирала съ стъкленъ цилиндъръ и електрич. лампа.
 д). Змийобразна Гейслерова тръба.
 е). 2 мѣдни плочи.
 ж). Теслова лампа.
 з). Мѣдна джга съ лампа.
 и). 2 мѣдни обрѣзча.
 к). 2 паралелни мѣдни тѣла.
 л). Разрядникъ.
 Всички принадлежности на Тесловия апаратъ струватъ 218·75
 15. Двѣ Едисонови електрически лампи. 2·10

СПИСЪКЪ

на пособията, които сж набавени за химич. кабинетъ при Варненската държавна дѣвическа гимназия прѣзъ 1908/09 уч. г.

	лв. ст.
1. 1 Центрифуженъ апаратъ	8·40
2. 1 Емайлиранъ сждъ	3·95
3. 1 Климонтовъ кондензационенъ апаратъ	4·90
4. 2 Дестилац. прибавка — Hegershoft	5·40
5. 2 „ „ Konink	2·60
6. 2 „ за фракц. дестилация	3·30
7. 2 Колби за дистиране	2·30
8. 1 Апаратъ за фракц. дестилация	39·20
9. 1 Галванич. батерия отъ 8 ел. грене	92·40
10. 1 Филтъръ-стативъ	10·40
11. 1 Канела съ 3 направления	3·20
12. 1 Стояло за Хабермановъ кали-апаратъ	9·20
13. 1 Никелова лжжичка	2·20
14. 1 Духалка	3·80
15. 1 Металическо стояло	2·60
16. 1 Чаша съ канелка	6—
17. 10 Реторти 250 с. см.	4—
18. 10 Реторти 500 с. см.	7—
19. 2 Стояла	12—
20. 1 Щипци	—70
21. 1 Щипци — новъ моделъ	1·30
22. 2 Реторти съ тубусъ и приемници 500 с. см.	6·40
23. 3 „ „ „ 250 с. см.	6·90
24. 3 „ „ „ 500 с. см.	9·50
25. 3 „ „ „ 1 l. вм.	13·30
26. 1 Спектрална таблица за благ. газове	2—
27. 1 Металическо стояло	3·90

		лв. ст.
28	4 Тигли-Розе неглазуровани	2.—
29.	4 " " глазуровани	2·30
30.	4 Трѣби за тиглитѣ	5·50
31.	1 Турбина — Рабе	10·85
32.	1 Стѣкленъ приемникъ	1·25
33.	1 Стѣкленъ приемникъ	—·95
34.	1 Апаратъ за сгѣстяване	—·90
35.	1 Апаратъ за ниска температура	9·50
36.	1 Таблица за елементитѣ	4·55
37.	2 Таблицы В. фермет. за добиване желѣзото	6·40
38.	1 Водна баня	9·60
39.	1 Триножникъ	2·20
40.	1 Градуирана чаша 250 с. см.	2·80
41.	1 Апаратъ на Шанселя	8·20
42.	1 Порцеланова чаша	—·60
43.	1 Спиртна лампа	2.—
44.	1 Стѣклено хаванче	—.—
45.	5 Стѣкленици 100 гр. вм.	3·25
46.	1 Стѣкленица съ тубусъ и канелка	27.—
47.	1 Емайлирана кофа	6·50
48.	1 Стѣклена чаша	—·65
49.	1 Стѣкленица за вода	2.—
50.	1 Градуирана чаша 500 гр. вм.	4·70

СПИСЪКЪ

на пособията, съ които е порастналъ кабинетътъ по история и география прѣвъ уч. 1908—1909 год.

По история.

1. Цибулски. 19 картини изъ живота на гърцитѣ и римлянитѣ.
2. Зеemannъ. 39 портрети на забѣлжителни личности изъ старата, срѣдната и новата история.
3. Балдамусъ. Карта на римската империя.
4. " " " Гърция.
5. " " " великото прѣселение на народитѣ.
6. " " " френската монархия
7. Кипертъ. Карта на стария свѣтъ.

По география.

1. Кирховъ. 12 образи за раситѣ и племената.
2. Стилерь. Голѣмъ географически атласъ.
3. Майерь Лукшъ. Карта на откритията.
4. Касперъ. Метеорологически глобусъ.
5. Ланглансъ. Карта за суровитѣ земни произведения.
6. Шоте. Свѣтска карта на морскитѣ течения.

7. Зупанъ. Карта на годишнитъ изотерми.
8. Ледроа и Геблеръ. Карта на сѣверния полюсъ и пжтуванията по него.
9. Бамбергъ. 2 карти на източното полукълбо.
10. „ 2 карти на западното полукълбо.
11. „ 2 физически карти на Европа.
12. Геблеръ. Карта на Британскитъ о-ви.
13. „ „ „ Франция.
14. „ „ „ Италия.
15. „ „ „ Австро-Унгария съ Алпитъ.
16. „ „ „ Пиринейски п-овъ.
17. „ „ „ Русия и Скандинавия.
18. „ „ „ Германската империя и алп. областъ.
19. Симони. Глечерни явления.

СПИСЪКЪ

за доставенитъ принадлежности и апарати за психологическия кабинетъ при Варн. държ. дѣв. гимназия.

	лв. ст.
1. 1 мушама за маса	4·95
2. 1 хроноскопъ	99·79
3. 1 тахистоскопъ	71·—
4. 1 звуковъ раздражителъ	15·—
5. 1 тонвариаторъ	9·—
6. 2 мѣдни цилиндри	5·—
7. 1 сфибмографъ	64·75
8. 1 кардиографъ	22·50

Всичко 271·99

СПИСЪКЪ

на пособията, доставени за музикалния кабинетъ при Варнен. държ. дѣвич. гимназия прѣзъ учеб. 1908/909 год.

	рубл. коп.
1. Богуславъ другъ дѣтей II	5·50
2. Богуславъ дѣтскіе вечера, I, II	1·—
3. „ три хора дія жен. голоса	—50
4. „ сборн. хоровъ, дѣт. вечера	—90
5. Верди Аида — хоръ	—70
6. Воротниковъ Ангелъ — квартетъ	—50
7. Ковалевски — Шестъ хоровъ	—75
8. Майерберъ Робертъ дяволъ	—50
9. Чайковски природа — любовь	1·20
10. „ черевички	—75
11. „ Мазепа	—50
12. „ Орлеан. дѣва	—40

Всичко 17·20

Доставенитѣ пособия по гимнастика прѣзъ 1908/9 уч. год.

1. Гривни съ говежда кожа обвити, единъ чифтъ .	12 лв.
2. Вжжета за вързване гривнитѣ, единъ чифтъ .	20 "
3. Плѣстница платнена съ четина пълнена, единъ екз.	45 "
4. Navveau crequet de jardin № 2705, единъ екз.	19 "
5. Tonneau № 3740 единъ екз.	8 "
Всичко .	104 лв.

СПИСЪКЪ

на постѣпилитѣ книги и списания въ учителската библиотека
прѣзъ уч. 1908/09 година.

А. Книги.

Дирекция на статистиката, землед. статии	
" " " статии за редов. воен. наборъ	
" " " движение на търг. за 3 трим.	
" " " "	2
Докладъ на Върховната Смѣтна Палата за 1906 година.	
" " " "	1907
М-во на Търговъ и Зеледѣлието. Докладъ на анет. дѣйность	
на главната дирекция на статистиката.	
Анкета по дѣлата на санитарното управление.	
Изложение за състоянието на Варненския окръгъ за 1908 г.	
Годишникъ на Вратчанската окр. м. гимназия 1907/8 г.	2 екз.
" " Русенската държ.	" " "
" " I и II Софийски	" " "
" " II Софийска дър. дѣв.	" " "
" " В.-Търновска	" " "
" " " мжжка	" " "
" " Русенската дѣвич.	" " "
" " Ст.-Загорско	" " педагог. уч.
" " Шуменско	" " " "

Б. Списания.

1. Учителъ.
2. Педагогически прѣгледъ.
3. Българска сбирка.
4. Периодическо списание на Б. К. Д-во.
5. Списание на физико-математическото Д-во.
6. Списание на икономическото Д-во.
7. Медицинска бесѣда.
8. Майка и дѣте.
9. Музикаленъ вѣстникъ.

10. Вѣстникъ Европы
11. „ воспитанія.
12. „ опытной физики и химич. математика.
13. Вопросы философіи и психологій.
14. Естествознаніе и географія.
15. Русская школа.
16. Образование.
17. Филологическія записки.
18. Журналъ М-ство Нар. Просвѣщенія.
19. Музыка и пѣніе.
20. Revue pédagogique.
21. La Natur.
22. Mode illustrée.
23. Zschr. f. d. Realschulwesen.
24. Moderne kunst.

СПИСКЪ

на книгитѣ, купени прѣзъ учеб. година за ученич. библиотека.

	лв. ст.
1. Тургеневъ. Въ прѣдвечерието	1·20
2. „ Бащи и дѣца	2·—
3. С. И. Кисовъ. Българско опълчение	5·—
4. Уго Фосколо. Послѣднитѣ дни на Якопо Ортисъ	2·—
5. Кръстевъ. Етюди и критики	3·—
6. В. Благоева. Двѣ повѣсти	1·—
7. Д. Т. Страшимировъ. Христо Ботевъ	3·—
8. Moliere. Благородникътъ	0·80
9. И. Карно. Френската революция	3·—
10. Жюль Вернъ. Отъ земята до луната	2·—
11. Ернесте Реналь. Маркъ Аврелий	1·50
12. Алфонсъ Доде. Писма отъ моята мелница	1·—
13. Н. Начовъ. Дѣдо Генко севдата	2 50
14. В. Узуновъ. Вихрушка	1·20
15. Силвенъ Руде. Какъ да си пробиемъ пжтъ въ живота	2·—
16. А Беклей 6 кн.). Първо запознаване съ природата	2·40
17. Страшимировъ. Смутно врѣме	3·—
18. Ив. Вазовъ. Подъ нашето небе	1·—
19. Quick. Реформатори на възпитанието	2·50
20. Страшимировъ. Отвѣдъ	1·50
21. К. Величковъ. Цариградски сонети	1·50
22. Джонъ Ст. Милъ. Афтобиографията ми.	2·—
23. В. Узуновъ. Трепетлика	1·—
24. З. Въ Сръбско и Хърватско.	0·20
25. Максимъ Горки. Мѣщане	1·—
26. Прѣвелъ Кръстевъ. Джонъ Габриелъ Боркманъ	2·50
27. И. А. Богоровъ. Всеобщи словински езикъ	1·50

28. Авѐе Prevos. Манонъ Леско	
29. Ю. С Маринополски. Литературно възпитание на Тургеневъ	1.—
30. Н. А Рубакинъ. Приключение на два парахода	1.—
31. Веселинъ. Разкази и повѣсти	3·50
32. Гастонъ Тисандиѐ. Мжченици на науката	2·50
33. Бернарденъ де Сенъ Пиеръ. Павелъ и Виргиния	1·60
34. Силвенъ Руде. Кой човѣкъ успѣва	1·50
35. Домусчиевъ. Очерки и разкази	1·50
36. Сервантесъ Донъ Кихотъ	8.—

Списания.

1. 2 Природа.
2. 2 Свѣтлина.
3. 2 Пжтешественикъ.
4. 2 Българска сбирка.
5. 2 Медицинска бесѣда.
6. 2 Градинарь.
7. 2 Lectures pour tous.
8. 2 Библиотека за самообразование.
9. 2 Картина галерия.
10. 2 Библиотека.
11. 2 Поука.
12. 2 Художникъ.
13. 2 Задушевное слово.

СПИСЪКЪ

на набавенитѣ учебници прѣзъ 1908/909 уч. год. въ библиоте-
ката на фонда за подпомагане бѣднитѣ ученички.

	лв. ст.
30 Св. история (вет. завѣтъ) 1907 г. — Черняевъ .	18.—
40 Френска читанка за I кл. — Фетваджиевъ .	40.—
10 Ест. история — Нейчевъ и Гочевъ I изд. 1905 г. .	12.—
35 Всеобща история (стара) — Грънчаровъ и Ив. С. Поповъ, I изд. 1907 г. .	42.—
35 Всеобща география — Сава Поповъ, I изд. 1906 г. .	35.—
18 Задачникъ — Тодоровъ, Квартир-въ, Малевъ 1907 г. .	18.—
30 Христоматия — Пѣвъ, за I кл. II изд. 1906 г. .	30.—
20 Св. история (н. зав. и Богосл.) — Черняевъ 1907 г. .	20.—
20 Всеобща история — Грънчаровъ за II кл. 1908 г. .	24.—
20 География — Сава Поповъ, I изд. 1906 г. .	30.—
10 Българска граматика — Мирчевъ, I изд. 1907 г. .	11.—
7 Бъл. христоматия за II кл. — Пѣвъ, II изд. 1905 г. .	7.—
4 Френска читанка за III кл. — Ю. Ивановъ 1908 г. .	4.—
2 Физика и химия — Досевъ и Станчевъ, II изд. 1906 .	3.40
3 Антропология — Кулевъ, III изд. 1906 г. .	3.90
5 Минералогия — Пиперовъ 1908 г. .	6.—
6 Геометрия — Тотевъ, III изд. 1905 г. .	6.—
6 Задачникъ — Тодоровъ, III кл. 1899 г. .	5.40
8 Българска история — П. Нейчевъ 1905 г. .	9.60
17 Стилистика — Б. Ангеловъ 1907 г. .	17.—
24 Геометрия — Киселовъ, II изд. 1903 г. .	24.—
19 Бъл. христоматия — Пѣвъ, IV и V кл., 3 изд. 1906 .	38.—
4 Алгебр. сборникъ — З. Ивановъ, IV кл. II изд. 1902 .	2.40
5 Стара история — Карѣвъ .	17.50
10 Френска читанка — Ю. Ивановъ, IV кл. II изд. 1907 .	10.—
10 Химия — Томовъ, I изд. 1906 г. .	25.—
5 Естест. история — Гочевъ за V кл., I изд. 1907 г. .	17.50
4 Срѣдня история — Карѣвъ, II изд. 1907 г. .	12.—
5 Теория на пр. и поезията — Ангеловъ, I изд. 1907 .	10.—
3 Църковна история — Страшимировъ .	5.40
4 Алгебрич. сборникъ — Зл. Ивановъ за V кл. 1902 .	3.20
4 Руска христоматия — Р. Стойкова, часть I, изд. I .	4.80
3 География — Гочевъ, I изд. за VI кл. .	9.—
3 Алгебр. сборникъ — Зл. Ивановъ за VI кл. .	3.—
1 Всеобща история — Карѣвъ 1905 г. .	3.—

Всичко . 605.60
намаление 7% . 42.40

Платено всичко . 563.20
за подвързия платено . 95.10

Ж. Бюджетъ

за гимназията за учебната 1908—1909 год.

а) *Личенъ съставъ :*

1. Заплата на учителския персоналъ отъ 1-й Септемврий 1908 год. до 31 Августъ 1909 год. .	101074·41
2. Заплата на служащите отъ 1 септемврий 1908 г. до 31 августъ 1909 г.	3001·—
3. Заплата на прислугата отъ 1 септемврий 1908 г. до 31 августъ 1909 г.	5064·25
Всичко	109139 66

б) *Веществени разходи :*

4. За канцеларски принадлежности, отопление, освѣтление и др. отъ 1 септемврий 1908 г. до 31 августъ 1909 г.	10562·50
5. За купуване и репар. мобили, амбулаторни принадлежности, подържане зданието и сбирките, за подържане училищната градина (купуване дървчета, инструменти, за надници и пр.) отъ 1 септември 1908 год. до 31 августъ 1909 г.	4500·—
6. За учебни пособия, списания и книги съ подвързията имъ отъ 1/IX 1908 г. до 31/VIII 1909 г.	600·—
А всичко	124802·16

РАВНОСМѢТКА

за училищната такса прѣзъ учебната 1908—1909 год.

Наличностъ и въ спес- товна книжка отъ ми- нали години		П р и х о д ъ						Обща сума		Р а з х о д ъ						В с и ч к о		Въ наличностъ и въ спесловна книжка въ края на отчет. година	
		Събрана учили- щна такса прѣвъ отчетн. година		Лихви и други приходи		Всичко				Внесени въ фон- да за подпомаг. бѣдни ученички		Внесени въ фонда за учебни пособия, книги, спис. и др.							
лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.		
1721	65	5724	—	78	10	5802	10	7523	75	1908	—	4681	54	6589	54	934	21		

РАВНОСМѢТКА
за фонда за подпомагане бѣдни ученички прѣзъ учебната
1908—1909 год.

Капиталъ										Разходъ прѣзъ отчет- ната учебна година		Наличностъ и въ бан- кови свѣдѣтельства въ края на учеб. година	
Въ банкови свѣдѣ- тельства и налич- ностъ отъ мин. год.		Приходъ прѣзъ отчетната учебна година		Всичко									
лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.	лв.	ст.		
16323	30½	3683	51	20006	81½	2102	52	17904	29½				

Фондъ „паметникъ.“

ПРОТОКОЛЪ.

Днесъ, 18 юний 1909 год., ние, свършилтъ VII кл. при Варн. държ. дѣв. гимназ. „Мария-Луиза,“ събрани на послѣдно свидѣние въ гимназията, слѣдъ като обмѣнихме мисли върху нашето бждеще, върху нашитѣ бждещи взаимни отношения, както и върху нашитѣ по-нататъшни връзки съ заведението, което ни е дало образование, установихме се на слѣдното:

„Най-важния периодъ отъ живота си ние прѣминахме въ училището, което днесъ напушаме; това е периода, ще го наречемъ критичния, периода на нашето физическо и умствено закрѣпване; периода, когато се слага, когато се формира тѣлото и духа и се опрѣдѣля бждещия човѣкъ. Ние живѣхме толкова години въ това заведение, лѣлѣни отъ мисълта, че то ни готви по-солиденъ бждещи животъ, че то ни оправя пѣтя къмъ по-свѣтло бждеще. Свидѣтели на учителски и свои усилия, да ни се даде и усвоимъ най-необходимото отъ наукитѣ, застъпени въ програмата, прѣживѣли трудноститѣ, които срѣщаме въ учението си, прѣудолѣли спжнкитѣ, които се изпрѣчваха по пѣтя на умственото ни развитие, ние днесъ щастливо завършваме образованието си и се намираме въ края на своя толкова разнообразенъ ученишки животъ. Въ надвечерието да се простимъ съ него и захванемъ новъ не тѣй безгриженъ, а пѣленъ съ отговорности, въ момента когато се намираме въ межната на нѣщо старо и изживѣло и нѣщо ново, което има да се живѣе, намъ е свидно да се простимъ така бърже и леко съ ученишкия си животъ и ние търсимъ да направимъ прѣхода отъ единия въ другия животъ по-забѣлѣзанъ и по-паметенъ.

И, прѣди да се простимъ съ лекитѣ ученически задължения и поемемъ тежкия кръстъ на новия си общественъ животъ, тежкитѣ задължения като гражданки, като майки, като възпитателки, ние се обръщаме още веднажъ задъ нась, прѣкарваме прѣзъ съзнанието си всичко прѣживѣно въ юношески ученишки години, припомняме си миналото и мислимъ, какво можемъ да направимъ, щото да го увѣковѣчимъ за нась и за нашитѣ наслѣдници. Намъ се ще да не скѣсваме съ това минало, намъ се иска да оставимъ слѣда отъ живота си тукъ, намъ ще бжде примѣрно, ако можемъ помогна съ нѣщо на заведението, дѣто сме се учили, дѣто сме се радвали и дѣто по-безгрижно сме живѣли. И ние се ласкаемъ отъ надеждата, че сме намѣрили онова, което ще продължи връз-

китъ ни съ училището и ще обнови донѣгдѣ бждещия училищенъ животъ.

Прѣдъ насъ е миналото на гимназията. Поколѣние слѣдъ поколѣние сж минавали прѣзъ нея и сж се забравяли. Гдѣ сж тѣ, какво е станало съ тѣхъ, доволни ли сж сега, доволни ли сж били отъ живота си въ гимназията или не, управата на гимназията не знае, и ние не знаемъ. Хора, които толкова врѣме сж били свързани, работили сж заедно, расли сж заедно, възпитавали сж се и сж се учили заедно, сж се забравили. И нѣма нѣщо, което да буди у тѣхъ спомени за прѣживѣни нѣкогашъ радостни и нерадостни младежки дни. И питаме се ние защо? и искаме да знаемъ, дали и съ насъ не ще стане така. И недоволни отъ туй, що е станало съ нашитѣ прѣдшественици, ние искаме да създадемъ нѣщо ново за живота на гимназията, нѣщо полезно, което да стане традиция, обичай и да свързва винаги миналото съ настоящето.

И рѣшихме:

Въ паметъ на успѣшното ни завършване образованието си, да съберемъ помежду си чрѣзъ доброволни пожертвования една сума, колкото малка и да бжде тя, съ която да туримъ начало на единъ благотворителенъ фондъ при гимназията.

Създатели на тоя фондъ, ние се задължаваме, да му бждемъ членки до животъ, като завѣщаваме и на нашитѣ наслѣдници да сторятъ това и като се задължаваме да си внасяме редовно годишния вносъ въ размѣръ какъвто бждещия правилникъ за управата и функционирането на тоя фондъ опрѣдѣли.

Създателки на тоя фондъ, ние се усмѣляваме да опрѣдѣлимъ въ общи черти цѣлитѣ, що има да прѣслѣдва той. На първо мѣсто той ще има за цѣль, да подпомага прѣзъ годината бѣдни ученички отъ послѣдния гимназиаленъ класъ, да подпомага такива ученички при екскурзии и излѣти, да съдѣйствува за уредбата на забави и срѣщи съ научна цѣль, а на край, слѣдъ като сумитѣ на фонда нараснатъ, да издържа и отличили се бѣдни ученички, за да могатъ да продължатъ образованието си. Опрѣдѣляйки така цѣлитѣ на фонда, ние не се впускаме въ подробности, защото не ни е възможно това сега и завѣщаваме на нашитѣ наслѣдници при изработката правилника за управата и функционирането, да опрѣдѣлятъ по-подробно цѣлитѣ му, както и да прѣдвидятъ по-надеждни източници за възможно по-скорошното му увеличаване.

Накрай ние молимъ управленето на гимназията да приеме нашия скромненъ даръ и нашата идея и апелираме къмъ бждещитѣ си другарки, да употребятъ всички усилия, щото да не позволятъ да загине нашата хубава идея.

Членки: Живка Чолакова, Радка К. Пийчева, Мария Енчева, София Попова, Мария Церова, Васила Ацева, Стефана Шонтова, Екатерина Апостолова, Мария Краева, Иванка Петрова, Втичева Зорка, Д-ръ Георгиева Ганка, Надежда Цанкова, Ганчева Райна, Г. Попова, П. Петранова, Я. Димова, Игнатова Наца, Н. Анкова, Ю. Атанасова, Янкова Евгения.

Прочете се протокола на абитуриенткитѣ при гимназията, които, като се явяватъ като създателки на фонда за подържане бѣдни ученички отъ VII класъ, и изказватъ своята готовностъ да бждатъ до животъ членки на този фондъ и канятъ своитѣ бждещи приемници да го поддържатъ, като взематъ мѣрки, щото той (фондътъ) да не загине, а да може да стане напълно дѣеспособенъ да отговаря на своето назначение. Съвѣтътъ, като размѣни мисли по този основанъ отъ тазигодишнитѣ абитуриентки спомагателенъ фондъ, рѣши:

1). Възприема съ възстрогъ инициативата на абитуриенткитѣ, приема тѣхния даръ и тѣхната идея — да се основе такъвъ благотворителенъ фондъ при гимназията — *Фондъ Паметникъ*;

2). Съгласява се, щото бждещиятъ правилникъ за управата и функционирането на тоя фондъ да бжде изработенъ съвмѣстно отъ учителския съвѣтъ и бждещитѣ приемници — седмокласници;

3). Изказва желание: 1) доброволниятъ вносъ, съ който се туря начало на тоя фондъ, да бжде минимумъ двадесетъ (20) лева, като се даде възможностъ на тия абитуриентки, които нѣматъ сега възможностъ да си внесатъ дара, да го внесатъ, кога се улеснатъ; 2) въ бждеще, кога фондътъ нарастне до внушителна сума, да му се разшири цѣлътъ въ смисълъ да подпомага бѣдни ученички отъ всичкитѣ класове на гимназията; 3) протоколътъ, заедно съ рѣшенията на съвѣта, да се напечати и изпрати на всички свършили досега гимназията, съ молба да помогнатъ, ако желаятъ, съ нѣщо на фонда и да му станатъ членки;

4). Да се даде широка гласностъ на тая благородна инициатива;

5). Кога да почне да функционира фондътъ, да бжде опрѣдѣлено въ бждещия правилникъ, но съвѣтътъ изказва желание, щото това да стане тогава, когато приходитѣ му достигнатъ до 10,000 лева; и

6). Учителитѣ и учителкитѣ при гимназията ще даватъ своята лепта за усиление на фонда всѣка година.

Забѣлѣзани печатни грѣшки въ статията

„Силна личностъ като идеалъ на възпитанието.“

					напечатано:	да се чете:	
1)	стр.	3	редъ	9	отдолу	съ	се
2)	"	4	"	14	отгорѣ	собствената	духовната
3)	"	5	"	7	"	сж	е
4)	"	6	"	2	"	наложено	положено
5)	"	6	"	1	отдолу	поведатъ	подведатъ
6)	"	10	"	5	отгорѣ	е	и
7)	"	13	"	18	"	и с	и я
8)	"	15	"	14	"	привикнемс	привикне
9)	"	17	"	16	отдолу	възпитателенъ	възпитателски
10)	"	20	"	18	отгорѣ	както се може	колкото се може
11)	"	22	"	17	отдолу	Ardeitschule	Arbeitschule
12)	"	30	"	20	"	Лурше	Лурие
